

Nomina.

gustui præter odoris gratiam, acrimoniam & amaroris tantillum relinquunt. Quibus constat, quod ex calfacere ualeant tertij ordinis initio, & siccent in fine eius. Quamobrem languentem ex pituita uentriculum, uel etiam ex flatu roborant: pectus à lentis crassisq; humoribus expurgant. Lienem iuuant, status discutunt, & frigidis uteri affectibus auxiliantur. Diu cum mastiche mansæ, pituitam à capite trahunt, & cerebrum roborant. Quod φῶν Græcis omnibus, aliquibus etiam αἰγία νόστος dicitur: Latinis, Phu, & syluestris Nardus: Arabibus, Fu: Italis, Valeriana: Germanis, Baldrian: Hispanis, herua benedicta: Gallis, Valeriane.

Μαλαβάθρον.

MALABATHRVM.

CAP. XI.

MALABATHRVM arbitrantur aliqui esse Indici nardi folium, falsi quædam odoris cognatione: permulta enim nardum olent, quemadmodum phu, asarum, niris. Secus autem res se habet: nanque Malabathrum folium sui generis est, quod Indicæ gignunt paludes, lentis palustris modo innatans aquis, sine radice. Id collectum statim lino transiuitur, & siccatum reconditur. Tradunt siccatis æstiuo feruore aquis, humum aridis fruticibus uri: quod ubi non euenerit, ne amplius quidem renasci. Laudatur recens, ex candido nigricans, integrum, nec fragile, odore caput feriens, quod diu in sua vi odore permaneat, & nardum sapore imitetur, nullo salis gustu. Infirmum uerò, & minutim contusum, præsertim si cariosum uirus olet, vitiosum est. Eisdem nardo sortitur uires: sed efficacius omnia præstat. Urinam vehementius ciet, ac stomacho magis prodest Malabathri uis. Lippitudinibus, inflammationibusque tritum, & in uino feruefactum commodè illinitur. Subditum linguæ, oris halitum, & suauitatem commendat. Vestium quoque odorem interpositum feruat, & ab erosione tuctur.

Malabathri
consideratio.

MALABATHRVM, quod pleriq; folium Indicum uocant, qui hac ætate uiderit, habeo neminem. Nascitur (ut Dioscorides inquit) in India palustribus tantum locis, aquis absq; radice innatans, lenticule aquaticæ modo. Sed nec inde amplius ad nos aduehitur, quod fortasse indigenarum culpa perierit in India, quemadmodum & balsamum in Syria. Etenim Dioscorides refert, Malabathrum non renasci, nisi siccatis æstiuo feruore aquis, humum aridis fruticibus peruratur. Quod cum iamdiu forte non sit à natura factum, uel potius sit ab indigenis omissum ob eorum negligentiam, facile postea euenire potuit, ut Malabathri genus omnino deperditum sit. Plinius lib. XII. cap. XXVI. duorum meminit generum, quorum alterum arboris cuiusdam Syriacæ folium esse ait, his uerbis. Dat & Malabathrum Syria, arborem folio conuoluto, arido colore, ex quo exprimitur oleum ad unguenta. Fertior est eiusdem Aegyptius: laudatius tamen ex India uenit. In paludibus ibi gigni tradunt lentis modo, odoratus croco, nigricans, scabrumq; quodam salis gustu. Minus probatur candidum. Celerrimè situm in uetustate sentit. Sapor eius nardo similis esse debet sub lingua. Odor uerò in uino subferuefacti antecedit alios. hætenus Plinius. Qui tamen præter Dioscoridis sententiam præstantius Malabathrum duxit, quod falsum est, non quod insulsim. Ceterum non desunt, qui Indici folij loco, casia arborum folia, ex Alexandria aduecta, quæ Lauri, uel arbuti frondes referunt, in Malabathri usum uendicant. Hæc Hermolaus, Ruellius, pariterq; Brasauolus eos secutus, nulla (quod equidem sciam) auctoritate, Nigritarum Tembulum esse arbitrantur. Verum cum adhuc eorum, qui Tembuli historiam, & notas scribant, inuenerim profecto neminem, quanuis de eo Auicenna breuiter scripserit; idcirco illa potius asseram arborum folia esse nobis penitus incognita, quam horum sequar opinionem. Nullo itaq; modo hæc ad usum ueniunt admittenda: siquidem eam eorum facultates nos lateant, non est cur ea comprobare ualeamus. Sed ubi Malabathro opus sit, casiam odoratam, uel Indicam nardum supponendam putamus, Galenum secuti, qui ita decreuit tum in succidancis, tum etiã lib. VII. & VIII.

Hermolai,
Ruel. & Bras-
auolio.Fuchsi op-
inio explora.

simplicium medicamentorum. Quamquam Fuchsius in libro, quem de compositione medicamentorum nouissimè edit, dum ea perpendit, quæ Auream Alexandrinam conficiunt, Malabathri loco Atractylim statuit subijciendam, Galenum (ut inquit) in libello de substitutis medicamentis secutus. Sed certe non satis possum mirari Fuchsium, utrum alioqui doctrina & iudicio clarum, in hac re (ut mihi quidem uidetur) manifesta, minus rectè sensisse. Nam ut omittã, in libro illo de medicamentis, quæ inter se commutari possunt, qui tamen liber Galeno adscriptus censetur, me nulloquam legisse, quod atrachylis Malabathri uicem suppleat, sed casia odorata, & nardi spica; est Dioscorides hoc loco, est Galenus locis antè citatis in simplicium censu: qui uno quasi ore fatentur, eandem uim habere malabathrum, quam nardum. Quorum equidem auctoritati grauisimæ longè satius adherendum existimo, quam ut temere fortasse sit atrachylis in malabathri locum substituenda. præsertim cum nobis non desit copia nardi, & casia odorata: atrachylis autem uera hætenus, mea opinione, desideretur, ut libro tertio suo loco latius ostendemus. Quod etsi concedamus, hanc aliquibus compertam esse, tamen quis audebit ea uti pro malabathro? etenim nullus, quod sciam, atrachylim odore commendauit: at malabathrum Dioscorides non solum odoratum facit, sed etiam idipsiun ἐν τῇ ἐνωσδι hoc est, in odoris bonitate permanere affirmat. Excalfacit Malabathrum (ut auctor est Auicenna) siccataq; ordine secundo. Μαλαβάθρον, καὶ φάλλον sic Græcè, Latine autem Malabathrum, & Folium appellatur: Italicè, Malabathro, & Folio Indiano.

Nomina.

Κασσία.

CASSIA.

CAP. XII.

CASSIA, cuius complura sunt genera, iuxta odoriferam Arabiam gignitur, crassi corticis famento: folijs piperis. Eligenda est fuluescens, pulchri coloris, corallij æmula, perquam angusta, longâ,

ga, crassa, & fistulosa, gustu mordens, & cum aliquanto feruore adstringens, aromatica, vinoso odore: cuiusmodi est, quæ ab incolis achy appellatur, ab Alexandria negotiatoribus daphnitis. Huic præfertur crassa, purpurea, & nigricans, zigir cognomine, quæ rosam odore imitatur, præcipui in medicina usus. Secundum locum tenet antedicta. Tertia, cui Mosylitico blasto, id est, germi cogno-
men est. Reliquæ uiles, ut quæ asyphemum dicitur, nigra, insuavis, cortice tenui, ac rimoso: & quæ darca, & citto uocatur barbaro nomine. Similior huic est pseudocassia, quam ut explicari possit, quæ gustu coarguitur, cum nec acris, nec odorata sit, hærentemque medullæ corticem habeat. Inuenitur etiam lata quædam fistula, mollis, leuis, furculosa, quæ antedictæ præfertur. Damnatur candicans, scabra, hircinum uirus redolens, & quæ tenui fistula, & scabra cute sit. Vim obtinet calfaciendi, urinam ciendi, siccandi, & leniter adstringendi. Conuenit ad medicamenta oculorum, quæ præstandæ claritatis gratia concinnantur, & ad malagmata: lentigines tollit cum melle illita: menses trahit: contra viperarum ictus pota auxiliatur: aduersus intestinas inflammationes omnes, & renum uitia, pota proficit: sceminis in folio desidentibus, aut suffimentis, prodest ad dilatationem vuluæ. Et duplo pondere medicamenti mista, cinnamomi uicem supplet, si ipsum desit: nam eisdem effectus præbet. Ad plurima perquam utilis est.

Κιννάμωμος.

CINNAMOMVM.

CAP. XIII.

CINNAMOMI genera plura, patrium sibi nomen vendicantia. Præfertur tamen Mosyliticum, quod cassiæ, cui mosyliti nomen est, aliquam referat effigiem: sed in eo genere recens, nigrum, ex uinoso in cinereum uergens, læue, tenuibus ramulis, ac frequentibus nodis cinctum, perquam iucundè olens. Optimi ferè iudicium, iucundi odoris proprietate constat: inuenitur enim cum optimo, eoque quod peculiare est, odor rutæ, aut cardamomo proximus. Insuper acre, mordens, & cum calfactione quadantenus salsum, quod non citò confricanti asperum, aut frianti lanuginosum, læuibus tamen internodijs appareat. Si certior fieri uoles, vellito ab radice furculum. facilis est huiusmodi probatio: nanque fragmenta miscellanea quædam esse uidentur. Quæ autem melius spirant, suo halitu, cum nares primum consuluntur, olfactum expleant, deterioris dignotionem impediunt. Est etiam montanum, crassum, pumilum, fuluescens admodum. Tertium à Mosylitico, perquam suauiter olet, nigrum, fruticosum, paucis intercedentibus geniculis. Quartum fungosum, candicans, aspectu tuberosum, vile, ac friabile, magnam habens radicem, quæ cassiam planè repræsentat. Quintum genus odore nares feriens, subrusum, & cortice fuluæ cassiæ simile, tangenti firmum, minus neruosum, densa radice firmatum. Iis, quæ thuris, cassiæ, myrti, aut amomi odorem spirant, minus suauitatis inest. Deligit scabrum, album, rugosum: at læue, & lignosum circa radicem, ut inutile, rejicito. Est etiamnum simile aliud, cui pseudocinnamomo cognomen est, uile, inualidi odoris, solutarumque uirium. Vocatur etiam zingiber, cum tamen sit xylocinnamomum, præbens quandam cinnamomi faciem. Est autem lignosum cinnamomum, sarmenta longa robustaque ferens, odore longè cinnamomo inferiore. Sunt qui xylocinnamomum à cinnamomo genere differre dicant, quod à natura eius abhorreat. Cinnamomum omne excalfacit, emollit, & concoquit: urinam ciet: tam menses, quam partus potum, aut ex myrrha impositum pellit: contra bestias, quæ uirus eiaculantur, uenenaque conuenit: caliginem pupillis oculorum obuersantem discutit: crassitiem extenuat: lentigines, & uitia cutis in facie ex melle illitum detergit: contra tusses, defluxiones, aquam subter cutem fusam, renum uitia, & urinae difficultatem efficax est. Vnguentis pretiosis inseri solet. Et in summa, magni ad omnia usus. Tritum uino excipitur, umbraque siccatum, quò diutius eduret, reconditur.

NATURA omnium rerum parens in hoc terrarum orbe quædam stirpium genera adeò inexorabilia procreauit, ut ne quàm plurimis quidem delicijs, blanditijs, officijs, obsequijsq; ea apud nos quispiam retinere potuerit. Si quidem stirpes ipsæ uiuere coactæ in hortis, uiridarijs, mitioribusq; Italiae locis, ceu Tempe, omni amentate referatis, quemadmodum alpini homines delicias urbium, & maiestatem aspernantes, politicis moribus omnino neglectis, non alibi, quàm in suis mapalijs hilariter, ac iucundè uiuere possunt: ita & ipsæ relicta cæli clementia, hortorumq; amentate, spreto item fontium oblectamento, omniumq; urbanarum ac familiarium stirpium consortio in deserta, solitudinesq; suas, à quibus primam duxerunt originem, se tandem recepere. tantum patriæ, natalisq; soli amor in uerè natura potest. In quarum genere Cassia connumeranda uenit: quæ tametsi in maiore illa Romane gentis fortuna multis ac uarijs hortorum locis consita habebatur; nullibi tamen hac ætate (quod nouerim) in Italia, ne in tota dicam Europa inuenitur. Sed hæc de Cassia dixisse uolumus simplicium medicamentorum peritissimos secuti, qui (ut eorum testantur uolumina) nihil inuicem differre censent, Cassiam, quæ in arborum genere Dioscoridi, & Galeno recensetur, & eam, quæ antiquis inter coronarias numerabatur herbas, quæq; olim passim circa apum alucaria serebatur in Italia, quod ea maxime apes delectentur, & in hortis, & uiridarijs coronis maxime expetit. Verum enim uero longè aliter hæc res intelligi postulat, quod aliam repererim fuisse Cassiam (ut Dioscorides inquit) è felici Arabia allatam, tam ex arbore (auctore Theophrasto) uiticis magnitudine, ab hac longe diuersam, quam apibus, & coronis serebat antiquitas. quandoquidem fuerit hæc herba, illa uerò arbor: præsertim cum nullus (quod sciam) extet auctor, qui posteritatis memoriæ mandauerit, Cassiam adeò copiosam in Romanorum triumphis ex Arabia conuehi solitam, ut inde uulgaris

In Lib. primum

Cinnamomum

2. Dioscoridi

Cassie confideratio.

Cassie odorata, & coronarie discrimen.

uulgaris facta, ubiq; passim & reperiretur, & sereretur ab omnibus. Quod si forte euenisset, nunquam tamen mihi persuaserim, quod Galenus hac in scientia, & facultate omnium diligentissimus, & qui Romæ diu uitam duxit, Italiæ Casie historiam silentio inuoluisse. Plinius lib. XXI. cap. IX. nonnullas memorans herbas, quorum folia odoris gratia in usum coronarum uenerant, inquit. Ergo in coronamenta folio uenere malolthron, spircon, trigonon, cneoreon, quod casiam Higinus uocat. Id quod ante ipsum palam fecerat Virgilius Casiam inter coronarias herbas recensens in Bucolicis ecloga ij. his uerbis.

Tum casia, atq; alijs intexens suauibus herbis,

Mollia luteola pingit uacinia caltha.

Et in Georgicis lib. II.

Vix humiles apibus casias, roremq; ministrat.

Item Georgicorum lib. IIII.

Nec circum casie uirides, & olentia late

Serpilla, & grauius spirantis copia thymbræ

Floreat, irriguumq; bibit uolaria fontem.

Hæc Maro. Quibus palam est, Casiam coronariam, & qua tantopere delectantur apes, herbam, non arborem fuisse. Quod etiam testatur Plinius libro superius citato cap. XII. his uerbis. Verum hortis coronamentisq; maxime alucaria, & apes conueniunt, res precipui questus, compendijq; cum fauit. Harum ergo causa oportet serere thymum, apiastrum, rosam, uiolas, liliam, cytisum, fabam, eruilium, cunilam, papauer, conyzam, casiam, melilotum, melisso-phylum (lego myriophyllum) cerinthen. Hactenus Plinius. His itaq; rationibus, auctorumq; ueterum testimonijs innixus Theodorus cneoron Theophrasto casiam appellat. Quamobrem potius fuerit credendum, cneoron Græcis uocatum antiquis coronariam fuisse Casiam apibus gratissimam, quam eam, quæ in India & felici Arabia prouenit, cinnamomo persimilis, odoramentis & antidotis expetita, & qua per longas ætates cinnamomi uice usi sunt medici.

Neque tamen propterea opinioni nostræ refragari putamus Columellam lib. III. cap. VIII. de re rustica, ubi ita scriptum reliquit. Iudæam & Arabiam pretiosis odoribus illustrem haberi, sed nec nostram ciuitatem prædictis egere stirpibus: quippe cum pluribus locis urbis iam casiam frondentem conspicimus, iam thuream plantam, florentesq; hortos myrrha & croco. Nam quanuis concedi possit Columelle, casiam ex Arabia allatam urbis illustrandæ gratia Romæ suo tempore conspicuam fuisse in hortis procerum & imperatorum; hoc tamen non prohibet, quin casia, quam prope apum alucaria passim seuit antiquitas, alia fuerit planta: præsertim cum hæc inter herbas coronarias, illa uero inter arbores odoratas recenseatur. CNEORON autem describit Theophrastus lib. VI. cap. II. de plantarum historia, his uerbis: Cneori duo genera, aliud enim candidum, aliud nigrum. Candido folium cutaneum, oblongum, figura quasi oleagineum: nigro quale tamarici, carnosum. Candidum magis se humi spargit, odoratumq; est: nigrum odore caret. Radix ambobus, quæ altè descendit, grandis: ramiq; permulti, crassi, sicculosiq; ab ipsa protinus tel-

Cneori descri-
ptio.

lure, aut paulò superius sparsi, lenti admodum constant. Quamobrem hisce ad colligandum iunci modo utuntur. Germinant, florentq; post æquinoctium autumnii, & multum deniq; temporis florent. Hæc Theophrastus. Sed quænam plantæ oriuntur in Italia, uel aliunde eò afferantur, quæ Cneoron referant, quid ueri referant sanè non habeo. Sed iam ad Casiam odoratam redamus. ob cuius cognitionem postmodum factum est, ut recentioribus medicis, in ea re-
cupera, inuestigandaq; multum negocij accesserit. Namq; hactenus tum medici, tum seplasiarij (etsi plures iam
respiscant) odorata casie loco quadam incognita arboris segmenta, nec odore, nec uiribus prædita semper capes-
serunt. Veruntamen postquam nonnulli ætatis nostræ doctissimi uiri, stirpium historias diligenter examinarunt, dete-
cta fraude, mercatores ex Alexandria mercimonia Venetias comportantes, cum suam imposturam deprehensam cer-
nerent, à negotio desciscentes in aliud nouum Casie genus segmenta illa commutarunt. Quæ sanè præter odorem,
pariterq; saporem, quibus ferè penitus exoleta sentitur, casia à Dioscoride descriptæ admodum habetur consimilis.

Medicorū, &
seplasiariorū
error.

Quapropter nec eos errasse crediderim, qui dicerent, hanc Dioscoridis pseudocassium esse. quippe & crasso cortice
constat, & in eius cavitare lignosa etiam uisitur materies, paululumq; est odorata, minimeq; acris. Nonnulli hæc non
contenti, quædam uocati cinnamomi fragmina Casie uice usurpant: quæ cum nullo odore saporeq; commenduntur,
potius quercum, uel fagum, quam Casiam referunt. Cæterum, ut dicam quid ego sentio, si quis fistulam, quam Cin-
namomum perperam appellamus, & uulgò Cannella, Casia generibus rectè comparauerit, facile nouerit uulgaris
usus cinnamomum legitimam Casiam procul dubio referre. quinimo diligenter inquisituris, iudicijq; trutina exami-
naturis huiusmodi cinnamomi ingentem copiam, quæ magnis saccis Venetijs in mercatorum repositorijs asseruatur,
nimirum omnia illa Casia genera, quæ à Dioscoride describuntur, facile sese offerent. quandoquidem mercatores
(ut semper assolent) ad expediendas deteriores merces bonarum lenocinio, quas illis admiscunt, pro uirili utuntur.

Casia legiti-
ma.

Galenus itaq; libro primo de antidotis multa Casie genera recensuit, ubi sanè Dioscoridem secutus, eam cæteris præ-
stare fatetur, quæ zigi cognomine dicitur, hancq; asserit cinnamomum usque adeò emulari, ut essent, qui suo æuo eam
cinnamomi loco uenderent. Quo fit, ut admirari non liceat, si hodie quoq; tot annis hæc deducta, protractaq; con-
suetudine, ubique casia pro cinnamomo uenundetur. Nec quidem longè aberrarent, si modò optimam seligerent:
quandoquidem Galenus eodem loco palam prodit, Casiam sepe numero in cinnamomum transmutari, fateturq; se
iam uidisse eximia Casie ramulos omni ex parte cinnamomum referentes. Contrà pariter in sepe in cinnamomi sur-
culos Casie prorsus persimiles: adeò ut asserat pro qualibet cinnamomi parte in componendis medicamentis duas ele-
tæ casie adhiberi posse. Describit item Galenus quoddam aliud deterioris Casie genus, quod tradit iuniorum An-
dromachum Casiam fistulam nominasse. cum fistularum modo, inanis cauaq; sit, & crassi corticis: cuiusmodi in uul-
gari cinnamomo frequentissima conspicitur. Huius sanè ea uidetur esse generis, quam in suo conficiendorum pharma-
corum libello præfert Cordus, quod uelit casiam, præter Dioscoridis & Galeni sententiam, lubrici esse gustus.

Porro Casie odorata frustulum cum cortice & ligno suo interiore nuper dono mihi dedit Serenissimus Princeps
Ferdinandus

Casia legitima.

Ferdinandus Archidux Austriae dominus mihi clementissimus, ab integro ramulo abscissum, quem ille inter plures aliis res non minus pretiosas quam raras, reconditum habet. Huius cortex colore quidem cinereo à nostro uulgariter cinnamomo disidet, non tamen odore ac gustu: quandoquidem mansus id ipsum, quod uulgo Cannellam uocat, ori planè representat. At lignum, quod cortice contegitur, fragili constat materie, neq; ullo prorsus odore, saporeq; commendatur. Quare hinc facile colligi potest, corticis tantum eius usum esse: atq; etiam Theophrastum non ab re memoriæ prodidisse, huius uirgas in frustra secari, recentiq; bouis corio hæc consui, ut uermiculis, qui ex eo nascuntur, lignum illud inutile erodatur. Cæterum odoratæ castiæ meminit etiam Virgilius præter coronariâ lib. 11. Georg. ubi cecinit hoc carmine. Nec castia liquidi corrumpitur usus oliui. Quin & Plinius Castiæ meminit lib. xii. cap. xix. his uerbis. Frutex & Castia est, iuxtaq; cinnamomi campos nascitur, sed in montibus, crassiore sarmento, tenui cute, uerius quam cortice: quem contra atq; in cinnamomo leuari, & exinaniri pretium est. Amplitudo fruticis trium cubitorum. Colos triplex: cion primum emicat, candidus pedali mensura: deinde rubescit addito semipede: ultra nigricans. Hæc pars maximè laudatur, ac deinde proxima: damnatur uerò candida. Consecant surculos longitudine binum cubitorum: mox præsuunt recentibus corijs quadrupedum ob id interemptarum, ut ijs putrescentibus, uermiculi lignum erodant, & excauent corticem tutum acrimonia, & amaritudine. Probatum recens maximè, & quæ sit odoris mollissimi, gustuue quam maximè feruens, potius quam lento tepore leuiter mordens, colore purpureo, quæq; plurima minimum ponderis faciat, breui tunicarum fistula, & non fragili. Hæc Plinius, quorum plura à Theophrasto transcribit. Qui castiæ historiam tradidit lib. ix. cap. v. de historia plantarum, eamq; fruticem esse amerinæ magnitudine scribit: quæ cion nullo pacto decorticari possit à ligno, cortexq; tantum utilis sit, ob id hominum industria inuentum esse ait, ut corijs quadrupedum consuta, interius lignum uermiculis deuoretur. Cæterum planè ballu-

10
20
30
40
50

cinantur ijs, qui Castiæ fistulæ loco, siliquam Aegyptiam, siue Castiam solutiuiam uulgo dictam, atra medulla, semine duro, lignosisq; membranis confarctam, medicamentis admiscunt Mauritanos secuti. siquidem Serapio, Auicenna, pariterq; Mesues, siue sit ipsorum, siue interpretum lapsus, pari consensu Castiam nigram Castiam fistulam uocauere: legitimam uerò Castiam, de qua hic differit Dioscorides, Castiam ligneam. Quamobrem certò crediderim, quòd extra omnem censuram dici possit, in omnibus ijs medicamentis à Mauritanis inuentis, quæ Castiam fistulam expetunt, solutiuiam illam esse inferendam. Si uerò in Græcorum monumentis (excipio Actuarium, & Nicolaum Myrepsicum, qui à Mauritanis multa acceperunt) Castia fistula inuenta fuerit, uel in Mauritanorū compositionibus à Græcis transscriptis, Castiam odoratam, à Dioscoride & Galeno descriptam, semper adhibendam existimo. Nisi medici secus intelligentes in eum errorem labi uelint, in quem Leoniceus quosdam ætatis nostræ medicos (quæ profectò imperitia multorum est) temerè incurrisse testatur, qui ad commouendos menses, difficiles partus, remorantesq; secundas, Castiæ deiectione corticibus, odoratæ loco usquequaq; utebantur. CINNAMOMVM uerò, quod legitimum sit, quanquam diu multumq; tum Venetijs, tum Neapoli, & apud mercatores, qui ferè quotannis in Alexandriam nauigant, diligenter conquisuerim, nusquam id tamen mihi uidere licuit, neq; etiam percipere potui, num hoc tempore apud magnos negociatores, qui è Lusitania Indiam, & felicem Arabiam classe paratissima petunt, uel apud quempiam principem, regem, uel imperatorem legitimum reperiri possit. Quæ de re minimè demiror, cion & Galeni tempore huius magna in Italia fuerit penuria, adeò ut Cinnamomum nullibi reperiretur, nisi apud Imperatores, qui admirabili custodia inter alia pretiosa illud asseruari curabant. Cuius rei historiam in medium affert Galenus libro primo de antidotis, sic inueniens. De Cinnamomo contraria ijs, quæ de opobalsamo narrauimus, compertum habeo. persuasum nanq; mihi est, ipsam omnium cognitu facillimum esse illis, qui sæpe optimum cinnamomum uiderint. Optimum uerò consequi nemo potest, nisi repositum ab imperatoribus intueatur, sex generibus quodammodo distributum. siquidem & in hoc ipso, uelut & in castia, optimi ad deterrimum tam magna differentia est, ut optima castia à pessimo cinnamomo parum distet. Neq; uerò Cinnamomi uirtus ad usum apta longo tempore durat: ad triginta siquidem annos, quam à principio uim habuit, integram non conseruat. nugantur autem, qui Cinnamomum ex hisce medicinis esse dicunt, quæ senectutem non sentiant. Atqui ego non centum, neq; ducentum annorum interuentu, sed pauciorum, si quis ad tantum numerum conserat, iam aliquam mutationem uetustiori cinnamomo factam obseruauit. Quo tempore siquidem Antonino imperatori theriacam parauit, uasa lignea, in quibus eiusdem generis Cinnamomum inerat, multa conspexi, alia Traiani, quedam Adriani, nonnulla Antonini, qui post Adrianum imperator fuit, ætate reposita: omniaq; hæc sese & saporis, & odoris imbecillitate, uehementiaq; tantum planè superabant, quantum & tempore differabant. Olim è barbarorum terris arca cubitos quatuor & medium longa, Romam perlata cion fuisset, in qua Cinnamomi primi generis integra arbor erat, ex eoq; Marco Antonino imperatori antidotum quandam composuissem, ipsam cæteris multum præstare, deprehendi, adeò ut Imperator quoq; ea degustata medicinæ concoctionem, uelut in alijs fieri solet, expectare noluerit, sed statim ea usus sit nondum integrè duobus mensibus elapsis. Antonino subsecutus est Commodus, qui nec theriacæ, nec cinnamomi curam ullam habuit, sub quo non solum arboris illius, quod super fuerat, omne dissipatum est, uerum etiam quodcunq; post Adriani tempora comportatum fuerat. Quo factum est, ut nunc imperator noster Seuerus, cum me sibi antidotum eo modo conficere iussisset, quo Antonino confeceram, ex Cinnamomo Traiani, & Adriani tempore reposito sonere coactus sim, imbecillioraq; planè mihi uisa sunt, & tamen nondum anni triginta intercesserant. Hic nos optimi Cinnamomi notas quasdam necessarias subicere uolumus, ipsum scilicet summopere bene olere, inexplicabilemq; præ cæteris bonum quandam odorem spirare, ac calidum gustantibus se multum exhibere, non ita tamen ut mordicando tristitiam palato inferat: colorem deniq; talem habere, qualem si quis lacti nigrum colorem admisceat, atq; cærulei, quem uocant, aliquantulum addat. Ex hoc igitur quantum uolebam, ut mos mihi fuit, cum accepissem, ramusculos paucos apud me reposui in ea apotheca, in qua res meas omnes pretiosas seruabam. uerum ipsa combusta, qua tempestate & delubrum pacis incensum est, & hæc, & aliæ quinque Cinnamomi

Error quorūdam.

Cinnamomi consideratio.

Cinnam. hist. ex Galeno.

Cinnamomi optimi notæ.

namomi species, quas mihi conquieseram, periere. Nunc itaq; cum imperatori nostro Scuero theriacam compone-
rem, ex Cinnamomo Adriani tempore reposito, quod optimum uisum est elegi, de quo etiam utile quiddam lecturis
subdere, cum possim, id facere non grauabor. Super sunt adhuc ibi multa uasa lignea, quæ omnia habent plurium ra-
dicum, uel plurium ramorum, uel ut quissiam dicere uelit, Cinnamomorum differentias: nullum tamen ueluti trunci-
us, in ramos plures diuisus attollitur, sed ueratri utriusq; figuram præ se fert, atq; etiam magis damafonij uocati, quod è
Creta ad nos adfertur. Quæuis autem Cinnamomi species ab una radice, ceu frutex quidam paruus confurgit, emit-
titq; hæc sex, illa septem uirgulta, uel paulo plura, paucioræue, non æquali tamen omnia longitudine sunt: uerum quod
maximum est, pedis Romani dimidium non excedit. Vniuersa autem Cinnamomi natura similis est quodammodo opti-
mæ casia. Hactenus de Cinnamomo Galenus. Cuius uerba hic recensere libuit, ut omnibus palam sit, quod eum sub
ijs tam magnis Imperatoribus, qui toti ferè orbi imperabant, tanta esset Cinnamomi penuria, admirari non debeamus, 10
si se nobis penitus incognitum, rarissimumq; reddiderit. Sed potius id mirum fuerit, quod eum hac ætate casia pluri-
mum afferatur, quæ, ut Theophrastus, & Plinius inquit, nascitur iuxta cinnamomi campos, sed in montibus, Cin-
namomi tamen nihil importetur. Quare non deest suspicio, quin omne ferè Cinnamomi genus deperierit in Arabia,
quemadmodum & balsamum in Iudæa. Quandoquidem scripsit Plinius lib. xii. cap. xix. combustas iam esse plu-
rimas Cinnamomi syluas, his uerbis. Cinnamomi pretia fuere quondam in libras denariorum mille. Sed postea auctum
id parte dimidia est, incensis (ut ferunt) syluis ira barbarorum. Id acciderit ne ob iniquitatem præpotentium, an for-
te, non satis constat. Austros ibi tam ardentem flare, ut æstatibus syluas accendant, inuenimus apud auctores. Quo-
fit, ut facile credi possit à Plinij æuo id, quod Cinnamomi reliquum erat, pariter uel barbarorum bello, uel igneis fla-
tibus deperisse. Nam si aliter res se haberet, qui casiam ad nos deferunt, cum multo plus lucri ex cinnamomo, quam
ex casia se consecuturos sciant, Cinnamomum etiam unà cum casia ueherent. Hæc autem dixisse uolui, non ut hac in 20
re certi aliquid, exploratiq; habeam, cum tantum coiecturis agam, sed ut alijs ulterius explorandi latius pateat iter.
Ceterum Strabo non modo cum Theophrasto, Dioscoride, Galeno, Plinioq; cinnamomum in Arabia nasci scribit, sed
etiam in India, ea scilicet parte, quæ ad austrum uergit. quippe cum hæc Arabia, & Aethiopiæ sole per similes sit,
ea omnia (ut ipse ait) gignit aromata, nempe cinnamomum, casiam, & alia, perinde ac illæ. Veruntamen cur nec
inde ad nos afferantur, an quod etiam ibi perierit, an aliam ob causam, ij manifestius referant, qui hoc tempore libur-
nicis eò ad aromata conquirenda quotidie nauigant. Sed uidetur Galenus satis perplexè de Cinnamomo scriptitasse.
quippe primum arcam Romanam delatam prodidit è barbarorum regione longitudine cubitorum quatuor cum dimidio,
in qua integra cinnamomi arbor erat. quibus omnino denotat Cinnamomum esse arborem. Deinde uerò unamquanq;
Cinnamomi speciem scribit, ab una radice, ceu frutex quidam paruus confurgere, adeo ut maiora eius uirgulta dimi-
diū Romanum pedem non excedant. quibus procul dubio fatetur, Cinnamomum esse in paruorum fruticum genere. 30
Vnde certè nesciuerim ego explicare, quid sibi hac in historia uoluerit Galenus; præsertimq; cum tam tenui ipsum sar-
mento esse tradiderit, ut ueratri, uel damafonij radicibus comparauerit. Sed illud etiam mirum mihi uidetur, quod ex
casia (ut ipse ait) Cinnamomum oriatur, spectenturq; nonnunquam casia arborea integra, in quibus aliqua cinna-
momi uirgulta è casia ramis prodeant, cum tamen cinnamomum, & casia diuersæ inter se sint plantæ. Nisi fortasse
inter utranque tanta sit generis cognatio, ut aliquando inuenta sint casia uirgulta tanta odoris saporisq; fragrantia,
ut omni ex parte cinnamomum referrent, etsi legitima fuerit casia. Præterea non desunt, qui putauerint hæc Gale-
ni auctoritate freti, casiam & cinnamomum ex una, & eadem arbore prouenire, quæ dum pumila sit, cinnamomum
edat, dum uerò adoleuerit, casiam. Sed cum dicat Galenus, casiam mutari in cinnamomum, non autem cinnamomum
in casiam, cadit eorum sententia. Quibus etiam refragatur Theophrastus lib. ix. de plantarum historia cap. v. ubi
casiam, & cinnamomum ostendit diuersas esse plantas: licet de earum forma, & proceritate nihil certi exploratiq; 40
affirmet. Quandoquidem initio capituli non ex sua, sed aliorum sententia scribit, cinnamomum & casiam frutices esse
magnitudine amerinæ: deinde uerò alios etiam secutus auctores, cinnamomum fruticosum facit. Ceterum cum scri-
bat Strabo Arabas cinnamomo, & casia uti ad ignem parandum, cæterorum lignorum loco, uidentur hæc plantæ non
esse adeo pumilæ, ut quidam scribunt. Quod de casia facile dici potest. siquidem Venetijs casia Cannellæ uocata fi-
stule uisuntur tantæ crassitudinis, longitudinisq;, ut facile quisq; iudicare possit eas è ramis, seu uirgultis non sanè bre-
uibus fuisse decerptas. Cinnamomi deniq; sex genera esse produntur à Dioscoride, & Galeno: sed is nullibi (quod
sciuerim) præterquam in libro de theriaca ad Pisonem, quem tamen librum spurium putamus, ea per genera descri-
psit, fortasse (ut solet) Dioscoridi se remittens, qui etiam tantum à locis, ubi nascuntur, plus minusue præstantiæ
huic, quam illi reddidit. At Theophrastus citato nuper loco longè aliter cinnamomi differentias haberi ait, his
uerbis. Cinnamomum decerptum in quinque partes discerni narrant, & esse præcipue bonitatis, quod germinibus 50
proximum fuerit, idq; ad palmi longitudinem cædi, aut paulo maius. Secundum, quod sequitur, quod etiam minus
cæsura est. Tertium deinde, & quartum notatur. Vltimum uerò, quod deterrimum, proximumque radici: hoc en-
nim minimum corticis habet, in quo summa gratia est, non in ligno. qua de causa præferri cacumina solent, quod
corticis plurimum habeant. Quidam sic aiunt. Alij uerò Cinnamomum fruticosum enarrant, eiusq; genera duo,
alterum nigrum, alterum candidum. Hæc Theophrastus. Veruntamen cum nec is hac in historia aliquid constanter,
affirmanterq; scribat, Imperatorem, Regemue quempiam desiderarem, qui humanam rempublicam miseratus, ex-
plorandi Cinnamomi gratia in Arabiam, & Indiam mitteret, magnanimosq; illos imitaretur Imperatores, qui ipsius
Galeni æuo ex iisdem regionibus sibi Cinnamomum comparabant. Id enim Cæsar noster Carolus quintus, si illi Deus
opt. max. Christianam remp. pacatam redderet, commodè consequi posset. uel fortasse commodius Rex Lusitanus,
qui in orientalem Indiam sæpe ad aromata conquirenda suas liburnicas mittit, quo in itinere uniuersas felices Ara-
biæ oras explorare posset: quemadmodum & uniuersam Indiæ partem, quæ ad austrum spectat, ubi inquit Strabo
Cinnamomum

Cinnamomi
penuria unde
sit.

Opinio quo-
rundam falsa.

Cinnamomi
differentiæ ex
Theophr.

Cinnamomum pariter nasci. Sed o clarissimi Lusitanie medici, si res medica uobis cordi est, si nostram cupitis ditare facultatem, medicumq; nomen extollere, si charitas uos tenet, si naturalis humani generis iuuandi amor uobis insitus est, iamiam prouinciam hanc suscipite. Quippe si princeps uester hinc sibi immortale nomen, uniuersae uero reipublice commodum perquam maximum comparare posse a uobis intellexerit, cum omni pietate ac magnanimitate (ut audio) preeditus sit, nulli dubium est, quin omne studium, auxiliuq; impendat, ut non modo Cinnamomum ipsum reuocetur in lucem, sed et alia fortasse pleraq; medicamenta, quibus antiqua medicorum familia suas illustrauit antidotos. Porro tamen si haec tenus illud mihi abunde probatum esse uideatur, quod cassiam ueram habeamus, desideremus autem optimum et legitimum cinnamomum; sunt tamen hac etate scriptores, qui non cassiae solum, sed etiam cinnamomi genera inueniri tradunt. inter quos extat Fuchsius uir clarissimus, qui libro illo de compositione medicamentorum, quem locupletatum postremo edidit, de cinnamomo differens, ita scribit. Sed haud dubie in capsis cannella refertis et cassiae, et cinnamomi genera reperiuntur, quare delectu opus erit, qui illa distinguere uelit: distinguet autem notis utriusque diligenter expensis. His nimirum uerbis Fuchsius cinnamomum nobis ueram non deesse asseuerat. Sed quibus id rationibus, aut auctoritatibus comprobet, non uideo: nisi hoc acceptum referat Amato Lusitano, qui eo amentiae deuenisse uidetur in suis enarrationibus, quas in Dioscoridem scripsit, ut apud nos cinnamomi genera inueniri, atque etiam illud aroma notissimum esse contendat. Verum huius ineptias ac uanitates plurimas alibi persequimur, ubi nos ab eius calumnijs defendimus. hic enim quod de materia medica sentimus, et ingenuè profiteri possumus, libenter scribimus. Quare ea sit nostra de cinnamomo sententia, quae a nobis antea fusius probata est, quam modo oporteat pluribus Fuchsium refellere. quem tamen doleo maiorem fidem praestitisse Lusitani illius ineptijs et mendacijs, quam uirum peritum deceat. Ceterum illud tantum addam, quod nobis, qui cinnamomum lignum non corticem esse ostendimus, mirari quidem subit Fuchsium, qui libro supra citato eodem loco paulo post contrarium scripsit, ut eius uerba, quae subiiciam, aperte testantur. Cinnamomum, inquit, quod nobis Zeilam insula mittit, cortex est arboris quatuor fere cubitorum altae, crassitudinis brachialis, sex uel septem e trunco mittentis ramulos, qui singulis annis amputantur, atque iterum pullulant: quorum cortex, qui cinnamomum est, sit tenuis, odoratissimus, gustatu acris, et ualde mordax, non tamen adeo ut molestè rodat, mansum rutam oleat, &c. In hanc, meo quidem iudicio, uanam opinionem Fuchsius non secus atque in superiorem uenisse deprehenditur secutus Amatum Lusitanum: qui eandem ferè prius, quam ille post cinnamomo effigiem reddidit, quanquam eam a quodam accepisse fatetur. Cinnamomi uires scribit Galenus lib. VII. simplicium medicamentorum, sic inquit. Cinnamomum summe tenuium est partium, non summe tamen calidum, sed ex tertio ordine. Nihil autem aequè desiccet eorum, quae pari sunt excalfaciendi facultate propter tenuitatem scilicet essentiae. At Cinnamomis est uelut imbecillum cinnamomum: nonnulli ipsam pseudocinnamomum nuncupant. Meminit et Cassiae eodem libro citato, ubi sic habet. Cassia exicat, et excalfacit tertio quodammodo ordine, sed et tenuium admodum est partium, gustu uero plurimum in se acris deprehenditur, leuiter quoque nonnihil adstringens. Quamobrem ob haec omnia incidit, simulq; digerit, quae in corpore sunt recrementa, et ad haec robur etiam instrumentis addit. Idoneum uero etiam suppressis mensibus, cum uidelicet a copia simul et crassitudine excrementorum, quod sufficiat, euacuari nequit. haec tenus Galenus. Ceterum ex uulgari cinnamomo fit aqua stillatitia, quae et odore et sapore idipsam pulchre representat. eam autem extrahendi ratio haec est. Sumito dicti cinnamomi quantum licet optimi libram, idq; leuiter contusum in uas uitreum uel eneam, quod matulae formam referat, conijcito: dein aquae rosarum stillatitiae libras quatuor, et uini albi odorati selibras infundito. uas illud in balneum aquae tepentis et non feruentis imponito, atque inibi ore uasis prius obturato, uiginti quatuor horis macevari sinito. post id tempus uitreo organo rostrato, quod ab effectu galerum uocant, uas antedictum cooperito, et igne fornaci succenso, per balneum aquae feruentis aquam stillatitiam elicit. Verum canna stagna, uel uitrea, quae duorum circiter cubitorum longitudinem expleat, organi uitrei rostro admouenda inferendaq; est. illi postremo uas uitreum subijcito, quod manantem aquam excipiat, insuper prouidendum est, ut omnia uasorum orificia diligenter obstruantur, ne quid expirare possit. Haec aqua contra omnes aegritudines, quas frigus excitauerit, efficax est: utpote quae pituitam humorumq; lentitiam digerat, incidat, et absumat, statusq; discutiat. Priuatim uero uentriculum, iecur, lienem, cerebrum, neruosq; iuuat et roborat: animi deliquio, cardiacisq; affectibus praesentano remedio succurrit: uenenis uenenosorumq; animalium moribus aduersatur: menses pellit, et urinam ciet: caeliacis auxiliatur: nauisam sedat, et fastidium abigit. uteri morbis perquam utilis est: prode suspiriosis, resolutis, conuulsis, et comitiali morbo laborantibus: gustui gratissima est, atque oris halitum commendat. In summa ubi excalfacere, aperire, incidere, digerere, et roborare sit opus, huius aquae usus maximam praestat utilitatem. Veruntamen quoniam nec Dioscorides, nec ueterum Graecorum quisquam meminit

Fuchsij, & Amati opinionones reprobatae.

Cinnamomi vires ex Galeno.

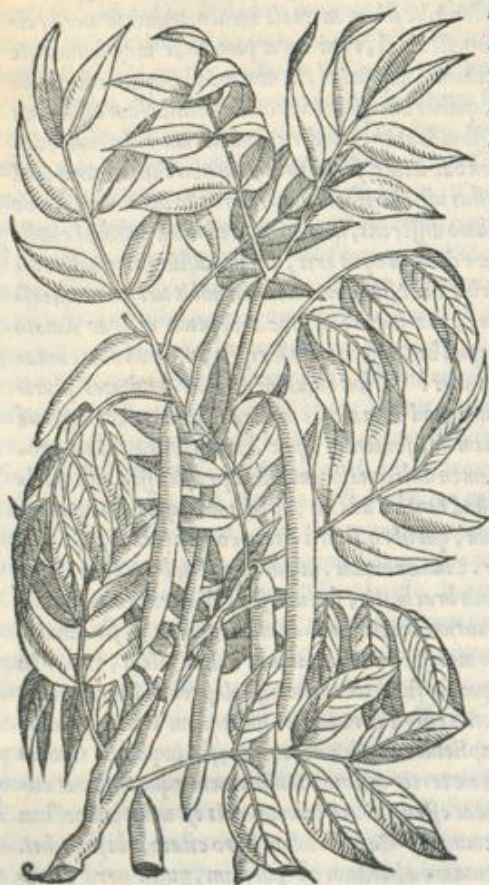
Cassiae vires ex eodem.

Cinnamomi vulgaris aqua stillatitia.

Cassiae solutiuæ confectio.

d reccns,

CASSIA SOLVTIVA.

Nomina.

Ἄμωμον.

AMOMVM.

CAP. XIII.

AMOMVM exiguè fruticat, ex ligno se conuoluens in racemi modum: flore, ceu candidæ uio-
læ, paruo: folijs bryoniæ similibus. Laudatur quàm maximè Armeniacum, colore ad aurum uer-
gens: ligno subrufo, abunde odorato. Medicum, quoniam in campestribus, & aquosis enascitur,
infirmius esse constat: est autem magnum, subuiride, tactu tenerum, frutice uenoso, odore origa-
ni. Ponticum uerò subrufum, paruum, fragile, racemosum, fructu turgens, & odore nares feriens.
Deligito recens, candidum, uel subrubrum, quod nec adstrictum cohæreat, nec conuoluatur, sed
solutum diffundatur: semine plenum, uis paruis simile, graue, ualde odoratum; modò cariem non
contraxerit, acre, gustu mordens, simplici colore non euariante. Vim habet calfaciendi, adstrin-
gendi, exiccandi. Somnum allicit: & illitum fronti, doloris sensum auferit: inflammationes, & me-
liceridas concoquit, discutitque: iuuat quos scorpius percussit, ex ocimo illitum: & podagricis
confert: inflammationes oculorum, uiscerumque lenit ex uua passa: ad vuluarum uitia in pesis, aut
insefionibus utile est. Decoctum iocineri, renibus, podagræ, potu conuenit. Antidotis immisce-
tur, & pretiosissimis unguentis. Adulteratur Amomum herba simili, quæ Amomis uocatur, sed
sine odore, sine fructu. Nascitur in Armenia, flore origani. Quare in huiuscemodi rerum pro-
bationibus fragmenta fugienda sunt: eligenda autem, quæ ab una radice suos integros surculos
emittunt.

Amomi con-
sideratio.

TANTA medicorum, qui nos præcesserunt, in simplicium medicamentorum historia, & facultatibus igno-
rantia, segnitiaque extitit, ut nisi Deus opt. max. acerrimi, & fere diuini ingenij uiros, hac ætate nobis produxisset
in lucem, qui præter id, quòd uniuersam medicam facultatem ab erroribus sanè innumeris expurgauerint, eandemque
illustrauerint, uera quidem simplicia medicamenta inuestigarunt; minimè profecto uerendum fuerat, quin paruo tẽ-
poris tractu ars medica penitus subuersa, extinctaque remansisset. Et certè si longiori tempore res ita se habuisset,
nulli dubium est, quin huiusce facultatis cognitio in auram euolasset. quandoquidem hæc pestis radices tam in altum
fixerat, ac tam late se diffuderat, ut tametsi nonnulli ingenio, & doctrina præstantes plurimum insudauerint, om-
neque studium, & operam quam diligentissimè impenderint, quo errores, qui ignauia & negligentia emerferant, à
re medica excluderentur, eos tamen hæcenus radicibus euellere nequuerunt. Siquidem non desunt, qui (quanuis hæc
sæpe percipiant rationes) malint suos prosequi abusus, omni ex parte detestandos, quàm candidissimæ inherere ueri-
tati. Quo fit, ut unà cum alijs innumeris simplicibus medicamentis etiam legitimo Amomo careamus. Cuius uice quis
dam

recens, grauis, sarcta, & quæ concussa, inclusis seminibus minimè
constrepit. Pulpa excafcit, & humectat ordine primo. Eadem
lenit, resoluit, sanguinem mundat, bilisq; feruorem extinguit: aliu
item comodissime citat, eiusq; uis uentriculum non pertransit. qua
propter securissime datur à medicis inchoantibus febribus, alijsq; ca-
lidis morbis ante uenæ sectionem, quòd tantum uentriculum repur-
get, et aliu emolliat. Nocet tamè intestinorū imbecillitate affectis,
et his, qui admodū lubrici sunt: aliàs omnino habetur innoxia. Tol-
litur id noxæ admistis myrobalanis, yhabarbaro, nardo, et mastiche.
Constipatis si detur, augenda est eius facultas ijs, quæ magis ea-
dem ui pollent: proinde sunt, qui addant amygdalinum oleum, &
psyllij spissamentum. Urinæ difficultatibus mirifice auxiliatur, si
cum urinam cientibus medicamentis hauriatur, uel deuoretur. Aegre
aluam excernit: eaq; propter nonnulli roborant eius uires, ad-
dito hyssopo, uel caprino sero. Bilem, & pituitam excernit, nul-
lo sane incommodo: pectus, & fauces mulcet, & eorum inflam-
mationes resoluit: renes à calculis, & sabulo expedit; præsertim
si cum glycyrrhizæ decocto, alijsue medicamentis urinam cientia-
bus bibatur. quinetiam frequenter deuorata calculos renasci pro-
hibet. Admodum præter hæc calidis confert febribus. Cæterum
exterius illita erysipelas extinguit, cæterasq; inflammationes, quæ
cutè tenus emergunt. Sunt è recentioribus medicis, qui eam nun-
quam suis ægrotantibus exhibeant, nisi picæ puluerem admi-
sceant. quod consultè factum existimo: præsertim ubi uentriculi,
& intestinorum imbecillitas adsit. Quæ Græcis κασσία, La-
tinis item Cassia nominatur: Arabibus, Selicha, Selche, aut Sa-
libacha: Italis, Cassia, atque etiam Italarum vulgo Cannella:
Germanis, Zimmet, seu Zimmet roerlim: Hispanis, Canela: Gal-
lis, Canelle. Quod uerò Græci κιννάμωμον, Latini quoque Cin-
namomum dicunt: Arabes, Darfeni: Itali, Cinnamomo.

10

20

30

40

50

dam

dam stirpium impostores ex Gargano Apulie monte profecti, pumilum quoddam semen supponunt, colore nigro, odore melanthij. Quod cum tantillum aromatis respiciat, & gustu acri deprehendatur, excogitarunt, ut facilius ipsum corradere, in hominum animis inducere, id procul dubio legitimum esse Amomum. Quod tamen (si Dioscoridi fides est adhibenda) semen edit uuarum racemis simile, non autem minutum, quale illud uisitur. Insuper mihi sane non constat, Dioscoridem semen in Amomo approbasse, sed potius ligneam arbuscule materiem, ut in cinnamomo & cassia uidere est. quo fit, ut legitimum Amomum lignum potius, quam semen existimauerim. Sed & turpiter aberrant, qui Serapionis interprete decepti, herbam Pedem columbinum quibusdam uocant, que geranij præ se fert speciem, Amomum esse contendunt, & in Amomi locum substituunt, nullam de his historiam inquirentes. Ceterum Amomum, quod uere probari possit, nullibi (quod scierim) in Italia prouenit, nec eò aliunde translatum hactenus uidere potui. Neq; propterea uulgare pro eo supponendum esse censeo: quippe de incognitis periculum facere nec decens est, nec tutum. Sed potius Galenus mos gerendus fuerit, qui acoro, & Amomo uires consimiles tribuit. Acorum itaq; locum Amomi supplere poterit. Porro & hi omnino explodendi sunt, qui pro certo asserere non uerentur, eam stirpem esse Amomum, quam Hiericuntam à Hierico Palestine oppido appellant. Plantam hanc plerunque ad nos è Hierico defertunt ij, qui ad sanctissimum REDEMPTORIS nostri sepulchrum peregre proficiscuntur. Ea enim est, quam nostrates mulieres rosam diuæ Mariæ uocant. Constat hanc Amomum non esse, quod folia albæ uitis non proferat, nec ullo spiret odore. Legitimum enim ualde odoratum est, adeò ut nares feriat primo statim occurssu, origanumq; respiciat. Cordus libello de consiciendis pharmacis satis inconstanter de Amomo disseruit, quippe in compositione aureæ Alexandrinæ pro certo asserit Amomum uerum esse rosam Hiericuntis: in compositione uerò theriacæ, sui ipsius oblitus habere nos Amomum negat. Utuntur Hiericunta nostrates mulieres tempore partus ad inuestigandam pariendi horam. quoniam quidem (ut ipse fatentur) in aquam demissa non prius fatifcit, quam fetus nafci incipiat: tanta inter christicolos irrepsit superstitio. Fuchsius medicus hac nostra ætate celebris in libro de componendis medicamentis, quem nuper locupletatum edidit, dum ea simplicia examinat, que Theriacam ingrediuntur, eò productus, ubi Amomi racemosi carmine meminit Andromachus senior, omnes Galeni interpretes insinuat his uerbis. Botryos) Græcè est Βότρυος. In hac uoce interpretanda omnes Galeni, qui hanc compositionem tradit, interpretes hallucinati sunt. Siquidem Andernacus libro primo de antidotis, uerè conuertit: alij omnes, & cum ijs Cordus, racemosi, Βότρυος uocem cum Amomi dictione, que præcedit, coniungentes, quasi uero Andromachus de Amomo racemoso locutus sit: quod certè Dioscorides non Βότρυον, sed Βοτρύωδες appellat. Separandæ igitur hæc due dictiones per interiectum coma erunt, hoc nimirum modo, ἀμώμου, Βότρυος, ut nos conuertimus: ut intelligamus Andromachum de duabus inter se differentibus herbis esse locutum, nempe Amomo, & botry. hæc ille. Ex quibus utique abunde liquet Fuchsium sensisse, botryn quoq; herbam, de qua Dioscorides agit libro tertio, in theriacam addendam esse. Veruntamen in hoc nos à Fuchsio, uero alioqui doctissimo, planè dissentimus: quandoquidem Andromachum non botryn, sed amomum racemosum intellexisse putamus, idq; non sine rationibus, & coniecturis. Et ne longè progrediamur, in primis Andromachus ipse senior Fuchsio aperte refragatur: illum enim non inuenio in suis carminibus, que libro primo de antidotis in Galeno leguntur, aliter de amomo cecinisse, quam κατὰ Βοτρύωδες ἀμώμου. que quidem due dictiones non ita separari possunt, ut Fuchsio opinatur: neque prior illud unquam significabit, quod idem perperam accipit. Ad hæc non minus, quam senior, nostræ sententiæ adstipulari deprehenditur iunior Andromachus: utpote qui in tradenda theriacæ compositione, quam soluta oratione descripsit, nusquam (quod equidem legerim) botryn commemoret, sed amomum tantum. Quod eisi Damocrates in eadem antidoto describenda carminibus, que loco citato à Galeno referuntur, cecinerit Βότρυος τ' ἀμώμου; hæc tamen due dictiones non sunt temere, meo iudicio, separandæ: nam eas auctor consultò coniunxisse uidetur. Quid præterea de Galeno dicemus: etenim is quanquam libro antè dicto sigillatim enumerat, ac diligenter expendit simplicia medicamenta, que in theriacam adduntur; tamen nusquam (quantum inueni) botryos mentionem facit: neq; etiam eius meminit de theriacæ ad Pampbilianum scribens. quid, si eadem plantam apud Galenum in simplicium medicamentorum censu desiderari omnibus notum est. Addam illud postremo quod inter recentiores Græcos Paulus, & inter Arabas Auienna botryn herbam theriacis non inserunt suis. Que sanè omnia nostram augent, & confirmant opinionem. Cui si illud obijciat Fuchsius quod Nicolaus Myrepsicus in sua theriacæ botryn Gallicam habeat; respondebo ego, quod Nicolai codex Græcus deprauatus est, & innumeris scatet mendis: id quod ipse Fuchsius nō negabit, quod idem de Nicolai codice sepe numero polliceatur. Ex his itaq; satis manifestum fieri arbitror, quod ut Fuchsij sententia, que theriacæ botryn adijcere contendit, refellenda est; ita Galeni interpretes, qui Amomum racemosum uertunt, probandi sunt, ut qui sint cum Andromacho Dioscoridem secuti. is enim Amomi Pontici notas perstringens, ipsam racemosum fecit, ut supra in eius mentione legitur. Amomi meminit Galenus lib. v. i. simpl. med. sic inueniens. Amomum acoro similem facultatem obtinet: nisi quod acorum siccius sit, maiore autem concoquendi facultate Amomum. Hoc Græco nomine ἀμώμου dicitur: Latino item Amomum: Arabico, Hamemis, aut Hamama: Italico, Amomo.

Amomū spurium.

Serapionis Interpretis lapsus.

Error quorūdam.

Fuchsij opinio reprobata.

Amomi uires ex Galeno. Nomina.

Κόσος.

COSTVS.

CAP. XV.

PRAECELLIT Arabicus, candidus, leuis, eximia odoris suauitate. Secundum locum sibi vendicat Indicus, leuis, vber, ut ferula niger. Tertius est Syriacus, grauis, colore buxeus, & odore ferriens. Optimus est recens, albus, abunde plenus, densus, aridus, à teredinibus non erosus, sine graueolentia, gustu calidus ac mordens. Vis ei excafactoria: urinam ciet: menses pellit: vitij, quæ vuluam malè habent, tam imposito, quàm fotu, & suffitu auxiliatur: Contra uiperarum morsus

d 2 sextan-

sextantem bibere prodest: item aduersus pectoris dolores, conuulsa, inflationesque ex uino & absinthio: uenerem ex mulso stimulat: latas uentris tineas ex aqua pellit: horroribus ex oleo ante februm accessiones, & neruorum resolutionibus oblitur: uitia cutis in facie, cum aqua, uel melle illitus, emendat. Additur in antidota, & malagmata. Sunt qui, admittis helenij Comageni præduris radicibus, adulterent. Quod deprehensu facile est: siquidem neque gustu feruet helenium, neque ualidum odorem uibrat, ut caput tentare possit.

Costi confide-
ratio.

COSTVS, quo use sunt officinæ per longas ætates, in amarum, & dulcem diuidi solet: tamen si tum Dioscorides, tum etiam Plinius nec dulcis, nec amari meminerint, sed nigri duntaxat, & albi. Galenus quidem scribit leuiculam Costo inesse amaritudinem: sed qui inter Græcos scripserit Costum inueniri dulcem, hætenus compertum non

PSEUDOCOSTVS.

Costi quæ uicem
supplicat.

Costi vires
ex Galeno.

habeo: quamuis Mauritanii, & eos secuti, dulcis, & amari quantum mentionem fecerint. Qui in myropolijs passim habetur, adulterinus est. quippe nec ulla odoris suauitate commendatur; nec gustu adeo acri deprehenditur, ut admotus exulceret, ut Galenus inquit. Proinde medicamentis, quæ Costum excipiunt, non erit, meo iudicio, imponendus, cum præterea nos planè lateat, cuius nam plantæ sit radix. Porro non desunt hodie impostores, qui ex Gargano Apulie monte quotannis ad nos conuehunt Pseudocostum cuiusdam radices, amari saporis, quæ facie quadantenus Rhodiam radicem representant. Eas autem pro legitimo costo uendunt nostratibus pharmacopœis, ijs præsertim, qui in rei barbariæ cognitionem negligentius incumbunt. Plantam nos habere, atque etiam depingi curauimus (ea enim alioqui non est uulgaris iudicanda) ut ex eius imagine, quam hic damus, discant imperiti cuius plantæ sint radices illæ. Hinc fortasse fiet, ut si illi imposturam hanc omnibus cognitam esse intelligent, eam desinant posthac facere. Inuenitur Costus (ut audio) apud quosdam Venetijs, sed admodum rarus, quem legitimi notas habere aiunt. Verum eum hætenus talem non uiderim, non est, cur eum probem, uel improbem. Ceterum seplastarij, si legitimum consequi nequeunt, à pseudocostis abstineant. & Galenum, uel auctorem illum sequantur: qui, si Costus defecerit, ammoniacum, uel helenium supponi iubet. erit enim eis hoc satius, quam uti adulterino. Sed quidam adeo suis pandectis, & luminarijs additi sunt (quæ est eorum tum inscitia, tum pertinacia) ut nullis unquam auctoritatibus, atque rationibus suaderi possint, ut ueterem semitam penitus detestandam linquere uelint, quæ plerumque est ægris detrimento, & sibi, & medicis dedecori. Sunt insuper, qui Costi loco Angelicam recentioribus uocatam supponendam existiment. quorum sententiam magis probandam conserem, quam eorum, qui pseudocostis utuntur. Costum enim hæc radix non obscure refert: quandoquidem eximia illa odoris suauitate tam iucundè spirat, ut angelicæ nomen sibi merito uendicasse uideatur. Acris præterea est, nec amaroris omnino expers. Quapropter eos haudquaquam damnandos putauerim, qui Angelicam Costi genus esse crediderint. Costi vires scribit Galenus lib. VII. de simplicium medicamentorum facultatibus, sic inquit. Costus leuiculam planè amaram, plurimam autem acrem, & calidam in se qualitatem simul & facultatem continet, adeo ut etiam exulceret. Vnde ipso cum oleo perscrant corpus ante accessionem in rigoribus per circuitu redeuntibus. Sic uerò etiam in resolutis, & ischia dicis, atque in summa in quibus excelsa facere partem quamuis, aut ex alto in superficiem extrahere aliquem humorem est opus, ad costum confugitur. Eadem de causa urinas, mensesque prouocat: & adrupta, conuulsa, ac laterum dolores conuenit. Porro ob amaritatem, quæ illi inest, lumbricos latos enecat. Ob eandem & ad contractas uelut ex sole maculas, ἐφῆλες Græci uocant, cum aqua, aut melle usurpant. Inest item flatuosa quædam illi temperiei humiditas, per quam & uenerem excitat cum uino mulso. Kōsos ita Græcè nominatur, quem admodum Latine Costus, Arabice Kostos, siue Chast, & Italicè Costo.

Nomina.

Σκοῖνος ἀρωματικός.

IUNCVS ODORATVS.

CAP. XVI.

ODORATVS Iuncus in Africa, & Arabia nascitur. Laudatissimus ex Nabathæa: proximus Arabicus, quem aliqui Babylonium cognominant, alij teuchitin: pessimus ex Africa. Eligendus est rufus, recens, floribus refertus, tenuis, rubentibus fragmentis, qui manibus confricando rosam odorem emittit, igneæ mordacitatis ad linguam. Floris, culmorum, radicesque est usus. Vin uinæ ciundæ habet: menses pellit, discutit inflationes, caput aggrauat, modicè adstringit, comminuit, excoquit,

IUNCVS ODORATVS.

excoquit, ac uenarum spiracula laxat. Flos eius in potu utilis sanguinem reijcientibus: doloribus stomachi, pulmonis, iocineris, & renum. miscetur antidotis. Radix adstringentior est: ideo fastidijs stomachi, hydropicis, conuulsis, drachma una cum pari pondere piperis, per dies aliquot datur. Decoctum uulua inflammationibus, ad defidentium fatus, utile est.

IUNCVS odoratus officinis Squinanthum uocatur. Quae uox, quamuis deprauate, ex planta, & floris nomine componitur, in unam utrisque iunctis dictionibus. Namque squinanthum si ad rectam etymologiam referatur, non aliud inferret, quam duas hasce Graecas dictiones σκίνανθον & άνθος, quae Latine florem iunci significant: σκίνανθον enim iuncum, άνθος uero florem Graecis designat. Veruntamen flos ad nos non importatur. quod tamen mirum non est, cum etiam Galeni tempore non haberetur. Proinde inquit libro primo de antidotis. His praeterea Iuncum odoratum ex Arabia allatum immitte praecipit, quem nescio quomodo schoeni anthos, id est, iunci odorati florem multi uocent, cum nobis floris copia non adeo suppeditet. Nam etsi tota aduehatur herba, sunt tamen eius superiores partes a camelis sepe depastae: uescuntur enim ea, & delectantur maxime. haec Galenus. Quae (si licet nobis dicere quod sentimus) potius ridenda, quam probanda uidentur. Arduum quippe fuerit credere, tam ingentem esse camelorum numerum, qui locustarum modo in uniuersum schoeni flores depascantur, ut nulla penitus supersit planta, cui flos non deuoretur. Referunt quidam nasci odoratum Iuncum etiam in Apulia. quin & in Campania prouenit, ut Brasauolus inquit Plinij auctoritate. Sed uercor, ne hallucinentur, quod nec inde flores afferantur, nec paleae: neque etiam id Plinius affirmanter asserat. Is, quo Seplastrii passim utuntur, non affertur aliunde, quam ex Alexandria. Ceterum non parua quidem diligen-

Iunci odorati consideratio.

tia, dum emitur, est adhibenda. quandoquidem non desunt impostores, qui ad merces augendas, schoenum palearum, & herbarum quibusdam fistulis adulterent. Praeterea uidendum est, ne uetustate exoleuerit: facile enim (ut in libro de antidotis docuit Galenus) ab hoc uis omnis euanescit. Scribunt Monachi illi, qui in Mesuem commentarios ediderunt, odoratum Iuncum, quo passim officinae utuntur, spurium & illegitimum esse, cum haec paleae (ut eorum uerbis utar) Dioscoridis schoenum minime referant. Siquidem radices primium medicinae usui congruas illi non inesse contendunt, sed capillorum modo tenues: deinde paleae ipsas nullam gustantibus acrimoniam relinquere, nulloque rosarum odore fragrare, si manibus confricentur: nec postremo iuncum aliquem proferre, sed calamos geniculis interceptos tritici, uel hordei modo. Quae in re (pace eorum dixerim) duplici errore notantur, primum quod Dioscoridem oscitanter legerint: deinde quod illud affirmant, quod experimento procul dubio falsum esse deprehenditur. Quod autem Dioscoridem oscitanter legerint, cum dicunt schoenum iuncum proferre, non calamum, facile patet. quandoquidem contrarium scribit Dioscorides, ubi schoeni usum reddidit his uerbis. χόσμος δὲ τῶν άνθους, καὶ τῶν καλαμων, καὶ τῶν ῥιζων. id est. Usus est floris, calamorum, & radices. Praeterea quod communis usus schoenos acrimoniam non habeat, pariter falsum est. quippe, ut experimento quotidie comprobari potest, qui non longo tempore consenuerit, linguam mansu uellicat. Quibus palam est, Monachos uel nunquam schoenum degustasse, uel si degustarunt, illum adeo uetustate exoletum fuisse, ut (quem admodum Galenus inquit) omnem acrimoniam, odoremque amiserit. Quod autem nostri schoeni radices tenues sint, nihil ad historiam refert: siue enim tenues sint, siue crassae, eas non descripsit Dioscorides. Schoeni flores ex Alexandria una cum integra planta allatos ego in manibus habui, qui digitis attriti rosarum odorem emittebant. Quamobrem non temere contra Monachorum sententiam afirmandum putauerim, communis usus schoenum legitimum, & probatissimum esse. Sed ij quidem adhuc magis reprehendendi uidentur (non tamen ut eorum dignitati aliquid derogetur) quod in Diagalange compositione scripserint, radicem galangam uocatum legitimum esse schoenum, ipsamque galangam ad nos afferri. quod prorsus a ueritate alienum deprehenditur. Ceterum & in hoc pariter Fuchsum errasse crediderim. quippe qui scripserit sua in methodo, schoeni anthi stipites nullam acrimoniam mansu relinquere, Schoeni uires prodidit Galenus lib. v 111. simp. med. ubi sic habet. Schoeni anthos modice calfacit, modiceque etiam adstringit, nec plane a tenuitatis natura alienus est. Quocirca his de causis urinam mouet, mensesque ciet adhibitum siue in fomentationem, siue in potionem. prodest & iecoris, & stomachi, ac uentris inflammationibus. Magis eo astringit radix. Quod uero florem uocant, calidius est. Porro in omnibus sui partibus, in alijs magis, alijs minus, gustantibus apparet adstrictio: proinde medicinis, quae haemoptoicis, siue sanguinem reijcientibus exhibentur, commiscetur. Σκοίτος ἀρωματικὸς, Graecis: Iuncus odoratus, Latinis: Adcher, Arabibus: Giuncu odorato, & Squinantho, Italis: Ramelstro, Germanis: Paya de la Mequa, siue Paya de chanellijs, Hispanis: Pasture di chameaulx, Gallis nominatur.

Monachorum opinio explorata.

Fach. lapsus. Iunci odorati uires ex Gal.

Nomina.

Κάλαμος ὀρωματικός.

CALAMVS ODORATVS.

CAP. XVII.

Calami odorati historia ex Theo.

Brasauoli error.

Fuch. opinio improbata.

Calami odorati vires ex Galeno.

CALAMVS odoratus in India nascitur. Melior est fuluus, dense geniculatus, & qui assulose frangitur, plena araneorum fistula, albicās, lentus in mandendo, & adstringens, cum aliquanta acrimonia. Vrinam potu ciet: quare cum graminis, aut apij femine coctus, in aquæ subtercutem fusa morbo, renum uitij, stitlicidio urinæ, ruptisq; commodè bibitur: menses & potu, & appositu pellicituffi suffitu medetur per se, aut ex resina terebinthina, hausto per arundinem fumo: ad muliebres infellus decoquitur, & clysteribus imponitur. Malagmatis, & suffitionibus odoris gratia commiscetur.

CALAMVS, & Iuncus odoratus (ut Theophrastus est auctor lib. IX. cap. VII. de historia plantarum) trans Libanum montem, inter ipsum Libanum, & alium quendam montem paruum ualle minima exeunt: non, ut quidam dixerunt, inter Libanum atq; Antilibanum. Inter quos campus amplissimus, & pulcherrimus est, quem Aulonem appellant. Quæ uerò calamus, & iuncus proueniunt, lacus in amplum spatium, iuxtaq; cum palustribus siccatis isti assurgunt. Occupant locum plus quam triginta stadia. Virides nequam esse uidentur, sed sicci: forma uerò nihil ab alijs differunt. Locum ingredienti protinus odor aspirat, nō tamen longius spirat, ut quidam referunt. Hic enim locus à mari plus est, quam stadia centum quinquaginta. Sed in Arabia aspirationem agri odoratissimam esse inter omnes constat. hæc de Calamo Theophrastus. Cui etiam subscribit Plinius libro XII. cap. XXII. ubi sic habet. Calamus quoq; odoratus in Arabia nascens communis Indis, atq; Syriæ est: in qua uincit omnis à nostro mari centum quinquaginta stadijs. Inter Libanum montem aliumq; ignobilem, non (ut quidam existima-

uere) Antilibanum in conualle modica iuxta lacum, cuius palustriaestate siccantur, tricenis ab eo stadijs calamus & iuncus odorati gignuntur. Nihil ergo à cæteris sui generis differunt aspectu. Sed Calamus præstantior odore statim è longinquo inuitat, mollior tactu, meliorq; qui minus fragilis, & qui assulose frangitur. Inest fistule araneum, quod uocant florem. Præstantior est, cui numerosius: reliqua probatio, ut integer sit. Damnatur alibi. Melior quo breuior, & crassior, lentusq; in frangendo. hæcenus Plinius. Sed certe satis palam esse arbitror (ut in acori commentarijs diximus) quam magno ducatur errore Brasauolus Ferrariensis, quod tam facile sibi persuaserit, legitimum odoratum Calamum illam esse radicem, quæ temerè omnibus in pharmacopolis illius uicem explet, quamq; uerum esse acorum superius pluribus rationibus comprobauius. Quandoquidem primum ex ipsa Calami appellatione, deinde ex eo, quod dixerint Theophrastus, & Plinius non differre hinc forma à reliquis sui generis, id est, ab omni arundinum genere, utique constat odoratum Calamum genere, & forma arundinem præ se ferre, odoratam tamen, non autem esse radicem. Quocirca Plinius Dioscoridem fortasse secutus, dixit. Fistule (hoc est cavitati) inest araneum, quod uocant florem: non autem radici, ut falso contendit Brasauolus, araneum illud inueniri in uulgari illo officinarum. Ad hæc Plinius lib. XXIII. cap. XI. dum plura arundinum genera, & uires recensent, idem apertissime ostendit, his uerbis. Arundinis genera XXIX. demonstrauius, non aliter euidentiore illa natura, quam continuis his uoluminibus tractauius. Et quoniam plura genera fecimus, illa, quæ in India Syriæq; nascitur, odorum unguentorumq; causa, urinam mouet cum gramine, aut apij femine decocta: cit & menstrua admotu: medetur conuulsis duobus obolis pota, iocinori, renibus, hydropi, tussi etiam suffitu, magisq; cum resina. hæc Plinius. Sed præterea uulgares calami radices, quas acori esse censemus, assulose nequaquam frangi possunt, sed transuersim, quemadmodum & iridis. Quo fit, ut eorum innotescat lapsus, qui Calamum odoratum radicem esse contendunt, qui tamen (ut aperte ostendimus) nil aliud est, quam arundo. Cæterum si quis istam dixerit, hæc radices, quarum est usus, esse calami odorati proprias, non acori, illud sanè argumentum destruit, quod intuentibus euidenter apparet. quandoquidem etsi complures illius acori radices habeantur, quæ sicca gerunt in cacumine folia, iridi omni ex parte similia; nulla tamen usquam inuenta est, quæ secum arundinis trunculum cacumini annexum deferat. nempe acori proprium, non odorati calami est, iridis folia ferre. His itaq; rationibus Fuchsij quoq; sententia improbanda mihi uidetur, quippe qui putauerit in sua methodo, uulgarem officinarum calamum ueri odorati calami esse radicem. Porro minime quidem compertum habeo, Dioscoridem, nedum Galenum, qui ex odoribus, ac saporibus uires a quæ, ac qualitates omnium simplicium medicamentorum accuratissime inuestigauit, dixisse aliquid odorato Calamo inesse amaritudinis, quæ tamē in acoro haberi Galenus prodidit. Qui Calami odorati uires pluribus descripsit lib. VIII. simpl. medicamentorum, sic inquit. Calamus odoratus leuiculam quandam adstrictionem, ac minimam acrimoniam possidet: magna ex parte essentia eius terrena est, & aërea, in caliditatis frigiditatisq; coniugatione temperata. Quamobrem moderate urinam mouet, & facultatibus

bus, quæ iccori, & stomacho imponuntur, misceri potest. tum in fomenta quoque uteri, quæ pblegmones gratia, aut irritandis mensibus assumuntur, utiliter adnascetur. Ponatur itaq; habeaturq; secundi ordinis eorum, quæ ex calfaciunt, & desiccant: ualentius tamen desiccant, quam ex calfaciant. Inest quoq; ei quedam partium tenuitas, uelut alijs omnibus odoratis. Cæterum illorum compluribus tenuium partium plurimum, calamo uerò non multum adest. hæc Galenus. Quibus facile patet, Calamum officinis uocatum, legitimum esse nequaquam: maior enim illi inest acrimonia, quam suo refert Galenus. Eaq; propter legitimum calamo odorato nos esse hoc æuo desitutos fateri non dubitauerim: id quod etiam aliquibus satis persuasum esse puto. Nam propterea sunt qui libellum secuti de substitutis medicamentis falso (ut mea quidem fert opinio) Galeno adscriptum, sphagnum, id est, muscum arboreum, calami odorati loco supponendum esse uelint. Quam equidem sententiam ut hætenus probaueram, ita etiam literis mandaueram.

10 Nunc autem quoniam illud mihi absurdum uidetur, quod ea medicamenta inter se commutari debeant, quæ contrariam facultatem sortita sunt, cuiusmodi esse deprehenduntur calamus odoratus & sphagnos; ideo non temere cogor mutare sententiam, atq; ab illis desistere. Sed quid pro calamo odorato rectè substitui posse credamus, alibi, Deo concedente, explicabimus. Eius nomen Græcum est Κάλλαμος ἀρωματικός: Latinum, Calamus odoratus: Arabicum, Hafabel, aut Casab. a dative: Italicum, Calamo odorato.

Nomina.

Βάλσαμ.ν.

BALSAMVM.

CAP. XVIII.

BALSAMVM arbor albæ violæ, lycij, siue pyracanthæ magnitudine conspicitur. Folium rutæ proximum, longè candidius, perpetuò uiuens. In Iudæa solùm quadam valle, & Aegypto nascitur: his differens modis, scabritia, proceritate, gracilitate. Quod igitur tenui, & capillacea coma est, 20 theristum uocant, quasi demersibile: forsassis quoniam ob gracilitatem facile demetatur. Acstius sub ortu canis ardoribus, arbor uingibus ferreis inciditur, manatq; è plaga succus, quem Opobalsamum uocant: sed tam exiguo stillatu, ut annis singulis, ne plures quidem, quam seni septenive cogij cogantur: inibiq; pondus duplo rependitur argento. Succus probatio est, ut sit recens, ualidi odoris, syncerus, non ad acorem uergens, dilui facilis, læuis, adstringens, ac modicè mordens gustu. Sed uariè uitiat, misto ab aliquibus terebinthi, cypri, lentisci, balani unguento: item susino, metopio, melle, aut Cypria cera liquida. Quod maleficium facile deprehenditur: nanque merus in læneam uestem suffus, neque maculam facit, neque si eluatur, notam relinquit: uitiatum autem inhæret, & lac instillatus coagulat, quod adulteratus non efficit. Quinetiam syncerus in aqua, aut lacte celerimè liquatur, coloreq; lactescit: uitiatum uerò olei modo innatat, se conuoluens, aut in stellæ modum 30 diffundens. Syncerus senescens crassescit, deteriorq; redditur. Hallucinantur, qui aqua concretum pessum ire, & ad ima fidere arbitratur: postea dissipatum supernatare. E' ligni genere, quod Xylobalsamum uocant, probatur recens, sarmento tenui, fuluum, odoratum, quadantenus opobalsamum spirans. Necessarius etiam feminis erumpit usus: quare eligatur flauum, plenum, grande, ponderosum, mordens gustu, feruens in ore, modicè opobalsamum olens. Adulteratur femine hyperico simili, quod à Petra oppido defertur. Sed coarguitur magnitudine, inanitate, virium ignauia, sapore piperis. Efficacissima uis inest succo, & quàm maximè calfaciens: abstergit quæ tenebras oculorum pupillis offundunt: medetur perfrictionibus uulue cum rosaceo cerato appositus: menses quoque, secundas, & partus extrahit: horrores illitu discutit: vlcera fordida expurgat, & cruda concoquit: urinam potu ciet: ægrè spirantibus prodest: datur in lacte contra aconitum haustum, aut serpentium ictus. Miscetur acopis, malagmatis, & antidotis. In summa præcipua autoritas succo, 40 secunda femini, minima ligno. Semen commodè potui datur doloribus lateris, pulmonum uitij, tussi, ischiadicis, comitialibus, uertiginosis, orthopnoicis, urinæ difficultati, torminibus, ac serpentium moribus: ad muliebres suffitus perquam utile est: uuluum aperit in defensionibus balnearum decoctum, & humorem euocat. Lignum eadem habet uires, aliquantò minores. Ex aqua potum cruditatibus, torminosi, uulsi, venenatorum ictibus opitulatur: urinam cit: ad capitis vulnera cum ficca Iri conuenit: squamas ofsium extrahit. & ad vnguentorum spissamenta additur.

ANTIQUITVS Balsamum (ut Plinius libro XII. cap. XXV. est auctor) in duobus tantum hortis, utroq; regio, altero iugerum uiginti non amplius, altero pauciorum uni terrarum Iudææ concessum erat. Sed postea pro- 50 pagata admodum fuit species, cum Iudæa ipsa simul cum balsamo Romani potiti sunt. Qui ueluti politicarum pretiosarumq; rerum propagatores, tam dignam, claramq; stirpem raram esse non tulerunt. Itaq; eam mallicolis serendo, atq; iterando non secus ac uites in collibus propagantur, latius ac creuerunt. Quocirca Iustinus quoq; hæc de Balsamo memorie prodidit. Opes genti Iudææ ex uetigalibus opobalsami creuere, quod in his tantum regionibus gignitur. Est nanq; uallis, quæ continuis montibus, uelut muro quodam cincta ad instar castrorum clauditur. Spatium loci ducenta millia iugera, nomine Hierico dicitur. In ea ualle sylua est & ubertate, & amoenitate arborum insignis: siquidem palmeto, & opobalsamo distinguitur. quanquam species huius insignis, ac pretiosæ arboris plurimum adau- cta sit. hæc Iustinus. Scripsit Balsami historiam etiam Strabo lib. XVI. suæ geographiæ, ubi sic habet. Hiericus est campus à montina quadam circumdatus, quæ in theatri speciem ad ipsum declinat. Hoc in loco est palmetum palmis abundans spatio stadiorum centum, & totum irriguum, & habitationibus plenum, ubi & regia est, & Balsami uiridarium. Quæ arbor odorata est, & fruticosa, cytho, & terebintho persimilis. Eius corticem uulnerantes, succum in uasis suscipiunt tenaci lacti persimilem. Sed alibi etiam, quàm in Iudæa nasci Balsamum eodem libro idem testatur, præter

Balsami con- sideratio.

præter

præter Plinij, & Solini sententiam, cum inquit. Et apud Sabæos thus, & myrrha, & cinnamomum nascitur: in ora etiam Balsamum, & quædam alia planta ualde odorata. hæc ille. Oriri etiam Balsamum in Arabia testis est Pausanias in Beoticis magnitudine fructus myrti, folijs amaraci, sub cuius umbra inueneræ apricantur uiperæ, & suauissimum eius liquore aluntur. Sed quoniam modo sit factam (ut in Syriam peregrinantes uno ore fatentur) quod hoc tempore omnibus sanè Balsami plantis Iudæa sit penitus destituta, cum olim sola Balsami ferax à compluribus crederetur, quid certi dicam, & quibus auctoritatibus id comprobem, sanè non habeo. Verum cum certò sciam probatissimorum uirorum testimonio, qui ex Italia soluentes pluries in Aegyptum nauigarunt, Memphi Balsami uiridarum extarre, illud fortasse euenisse putandum est, quod è Iudæa ab Aegypti regibus, quibus uniuersa subijciebatur Syria, omne in uniuersum Balsamum eo fuerit translatum, quò decoris inde plurimum regiæ accederet. Quamquam Balsamum in Aegypto quoq; prouenire antiquorum monumentis mandatum est, ut ex ipso Dioscoride constat, atq; etiam ex Gale-
no libro primo de antidotis, cap. IIII. ubi de melle agit componendis antidotis idoneo. Veruntamen diu est, quod in
Italiâ, ne in totam dicam Europam, neq; lacryma, neq; semen, neq; lignum, neq; cortex importantur, nisi adulteris, & imposturis uitiata. Ceterum non modò fuit id ætatis nostræ adulterium, sed & antiquorū, ut auctor est Theophrastus: qui hæc de Balsamo lib. IX. cap. VI. de historia plantarum posteritatis memoriæ mandauit. Balsamum in ualle Syriæ prouenit. Eius hortos duos tantum affirmant, alterum uiginti iugerum, alterum multò minorem. Arboris magnitudo, quæ malo punice magnæ: rami multi: folium rutæ simile, candidum tamen, perpetuò uiuens: fructus similis terebintho tam magnitudine, & figura, quàm colore. Is quoq; admodum odoratus est, & magis quàm lacryma. Colligi lacrymam in caudice, & parte superna tradunt, facta incisura unguibus ferreis sub hydere, cum æstus maxime angit. Collectum uerò æstate fieri tota. Sed quod manat, multum non esse: uix enim toto die concham posse impleri: odorem tamen inferri eximium, & copiosum, adeò ut ex paruo spatium per longum odor ualeat permeare. Verum syncerum ad nos nullum aduehi, sed quod mistum colligitur: plurimis enim mistionibus uitiari, quodq; Græciæ uenditur. Ideoq; Galenus lib. primo de antidotis narrabat, cum non ignoraret, opobalsamum diuersis modis adulterari posse, ita ut difficulter ementi discerni queat, se proprio oculorum intuitu cernere uoluisse & quomodo cresceret Balsamum, & quomodo lacrymam mitteret: uoluitq; synceræ eius lacrymæ partem habere, ueluti regulam ad dignoscendum alios Balsami liquores, qui per orbem ab imposturis uitiati circumferantur. Modus autem incidendi corticis, ut inde liquor effluat, apud auctores sanè uariis est. quandoquidem Theophrastus, & Dioscorides arborem dixerunt unguibus ferreis scalpi, ut inde uulnerato cortice fluat lacryma. Plinius uerò contrà, si ferro incidatur, statim sicari, atq; emori scribit: ob idq; qui opobalsamum colligunt, inquit, uitro, lapide, ossisq; cultellis ad corticem uulnerandum utuntur, deinde succum lana excipientes in corniculis colligunt. Ceterum cum mecum sæpius cogitauerim à tot imposturis, quæ indies fiunt, nos cauere non posse, non alienum fore duximus illud in hominum memoriâ reuocare, quod si unquam opobalsamum uenale inueniatur (tametsi in Italia per longas ætates non amplius ipsum uenturum putem) non ematur, nisi prius de eo omne fiat periculum, quo clarè cognoscatur omnibus ijs præstare tum notis, tum facultatibus, quæ illi ab auctoribus tribuuntur. Ad hæc Balsami fructus, siue semen, quod Carpobalsamum uocant, ab eo quidem longè differt, quod his temporibus ex Alexandria comportatur. Siquidem optimum legitimumq; flauum sit oportet, farctum, ponderosum, gustu mordens, & feruens in ore: non autem nigrum, leue, inane, nõ acre, & nullum spirans odorem, quale, quod circumfertur, deprehenditur. Quo fit, ut non aliud suspicandum sit, quàm quod hoc idem sit semen hyperico simile, quod etiam Dioscoridis æuò à Petra Palæstina oppido deferbatur. Hoc idè ligno euenit, quod Xylobalsamum uocant officinæ Græcos secutæ. quippe quod passim in ijs habetur, potius myrtum, quàm Balsamum refert. Corticis non meminit Dioscorides, quauis dixerit Plinius libro & cap. superius citatis, ipsum quoq; in usu medentium esse. Balsamum memoriæ prodidit Galenus lib. VI. de simplicium medicamentorum facultatibus, sic inquit. Balsamum desiccatur, & exalfacit secundo excessu. Est autem tenuium partium, adeò ut odoratum sit. Sed liquor eius subtiliorum etiam partium est, quàm ipsa planta, non tamen adeò calidus, ut quidam existimant tenuitate partium falsi. Porro fructus eius persimilis genere facultatis est, cæterum longè in subtilitate partium inferior. Placet eidem Galeno (ut in libello de supposititijs medicamentis illi adscripto legitur) ut Balsami uice stacte myrrhæ, aut oleum irinum, in compositis medicamentis commodè inseri possit: xylobalsami uerò loco leucioj radix. Porro quid carpobalsami uice supponendum sit, nullibi apud eundem reperi. tametsi in quodam incerti auctoris libello, quem seplasiarij Quid pro quo nuncupant, pro opobalsamo oleum terebinthinum, uel laurinum, uel gummi hederæ, subijciatur; pro carpobalsamo hederæ corymbus; & pro xylobalsamo hederæ ipsius lignum: tantam ille hederæ tribuit auctoritatem. Sed alia est opinio nostra: nam ipse libentius pro opobalsamo oleum myristicæ nucis, uel styracinum supposuerim, quàm terebinthinum, uel laurinum; pro xylobalsamo agallochum; & pro carpobalsamo uulgaribus cubebas. Quod autem Carpobalsami locum cubebæ rectè supplere possint, pleriq; rei medicæ studiosi id mecum sentiunt. Sed addam præterea, quod si eæ mandantur, dentibusue conficiantur, mordent gustum, feruentes in ore percipiuntur, & aromatis non modicum respiciunt. quas nimirum qualitates Balsami fructui inesse Dioscorides testatur. Hinc igitur fit, ut in hoc à Fuchsio, uiro alioqui doctissimo, planè dissentiamus. namq; is in libro, quem de compositione medicamentorum nuper auctum edidit, Carpobalsami loco leucioj radicem supponendam censet: eo quidem argumento (ut inquit) quod ita scriptum repererit in eo Galeni libro, cui titulus est de substitutis medicamentis. Verum cum ipse nusquam (quod equidem legerim) in legitimis Galeni libris inuenerim, hunc auctorem, si desit Carpobalsamum, substituere, uel uiribus proximam facere leucioj radicem, cui nulla prorsus inest qualitas, neq; facultas, quæ Carpobalsamo respondeat, non est, cur in hoc Fuchsij probem sententiam. Ceterum assertur iam (ut audio) ex occidentalibus Indijs liquor odoratissimus liquido styraci admodum similis, quem qui deferunt, appellant Balsamum, quod notas nonnullas Balsami præ se ferat. Veruntamen cum teste Strabone Balsami lacryma lacteo colore sit, crediderim

Carpobalsamum non legitimum.

Balsami uires ex Galeno.

nos in hunc libellum.

Fuchsij opinio improbat.

crediderim potius nouum liquorem hunc, ueram esse stactem, uel styracis liquorem, quam Balsami: ob idq; non esse penitus ab re, si quispiam eo Balsami loco uteretur. Quidam recentiores eum se Opobalsamo destitutos conspiceret, illud artificio quodam non sanè damnando componunt. Faciendi modum sic habeto: ego enim hac ratione pluries ipsum mihi confeci. Sumito resine terbinthinæ, abiegne, cuiusq; libram: thuris albi, ladani, cuiusque unc. sex: nardi Indicæ drac. duas: radicem phu, iridis, acori, asari, cyperi, singul. drachmam: mastiches, galangæ, caryophyllorum, cassie odoratæ, zedoariæ, cuiusq; drach. sex: nucum myristicarum unc. quatuor: macis unc. unam: agallochi unc. duas: gummi elemi unc. sex: aloës hepaticæ, myrrhæ, cuiusq; unc. unam & semis: castorei drach. decem: osium cariotarum, styracis calamiti pinguis, laseris odorati, sing. unciam: lacrymæ sanguinis draconis sexunciam: florum lauendulæ unc. quatuor: olei unguentariæ glandis unc. sex. Quæ ex his atterenda sunt, in puluerem conterito, liquoribusq; admisceto, & uitreo organo (si nescis, Chymistas consulito) diligentissime ui commensurati ignis oleum elicit. Primum enim clarissima tenuissimaq; emanat aqua, tenuissimarum utiq; partium, quæ igni admodum modo quodam admirabili flagrat: hæc aqua Balsami dicitur. Deinde defluit oleum colore aureo, & substantia inter tenuè, & crassam, quod oleum Balsami uocant. Postremo uerò id manat, quod Balsamum uocant, rufò colore. Aqua, quæ prius fluxit, uentriculi imbecillitate affectos hausta mirum in modum iuuat: siquidem tum pituitam, tum flatum ualenter consumit. sed quòd acerrima sit, dari sanè per se nequit, nisi uino, aut iure aliquo admista. Liquor deinde, qui secundo stillicidit fluxit, quem quidam cæteris præferunt, mirificè neruorum uulneribus, compaginum cruciatibus, conuulsis, resolutis, comitialibusq; succurrit. Vltimum uerò oleum hæc omnia similiter præstat, uerum debilius. Pollentibus liquoribus & ad alia innumera corporis incommoda, quæ breuitati consulentes silentio inuoluenda duximus. Βάλασαμον sic Græcè dicitur, ut Latine etiam Balsamum: Arabicè, Balesem, Bolefma, aut Belsan: Italicè, Balsamo.

Balsami facti-
tij conficiendi
ratio.

Nomina.

20 A'σπάλαθος. ASPALATHVS. CAP. XIX.

ASPALATHVS, alijs erysiceptron, frutex est furculosus, multis spinis horrens. Nascitur in Ithro, Nisyro, Syria, & Rhodiorum insula: quo ad unguentorum spissamenta pigmentarij utuntur. Optimus est grauis, detracto cortice rubescens, aut in purpuram uergens, densus, odoratus, gustatu amarus. Est & alterum eius genus candidum, lignosum, sine odore: quod deterius habetur. Vim calfaciendi cum adstrictione obtinet. Vnde decoctum cum uino ad tetra oris ulcera colluenda conuenit: ad nomas genitalium, & fordida ulcera infunditur: subiectum in pello, partum extrahit. Alum fistit eius decoctum: & sanguinis reiectionem potu cohibet: urinæ difficultatem, inflationesq; discutit.

30 ASPALATHVS quidem ex Creta, Rhodo, uel Syria ad nos (quod ego sciam) non aduehitur: etsi existimauerint nonnulli santalum rubrum uocatum esse Aspalathum. Quorum errorem Serapio manifestè prodidit: quandoquidem de santalo agens, nullum (ut assollet) affert Dioscoridis testimonium, sed tantum suæ gentis nitiatur auctoritatibus. Quod maximo argumento est, santalum rubrum nihil cum Aspalatho habere cognationis. Meminit tamen Serapio Aspalathi sub Arabico nomine Darfisaban, ubi leguntur omnia, quæ de ipso tradidit Dioscorides. Huic alia ualidior accedit ratio. siquidem Aloisius Cadamustus, Columbus, & Pinzonus in suis navigationibus ad orientales Indias, aliasq; ignotas terras, & continuas santalorum recta proceritate syluas unanimiter uidisse narrant. Quod longe abest ab Aspalatho, qui frutex humilis est suauiter odoratus, amarulento gustu, quæ in rubro santalo non deprehenduntur, rubrum enim santalum odoratum non est. Quòd si quandoque odoratum sentitur, id (ut optime norunt periti myropolæ) non euenit, quòd ex se tale sit, sed quòd, dum unà cum albo, & flauo importatur, quæ odorata sunt, ex illis sibi odorem ascieuerit, qui tamen tractu temporis facile euanescit. Porro Ruellius medioeri censura non uacat, quòd pro certo asserat, id legitimum esse Aspalathum, quod Rhodium oleastrum nonnulli uocant: quo item quondam agallochi uice utebantur myropolia. Cuius materiem cum & in seplasijs, & apud artifices, qui precatórias (ut ita dicam) coronas ad Deiparæ uirginis salutationes torno conficiunt, diligentissime sim perscrutatus, ea sanè nigra partim, partim uerò ex nigro, flauoq; uenosa mihi sese obtulit. Rubram autem, & subrubram (ut Ruellius inquit) nusquam me uidisse ingenue fateri possim. Adde etiãnum, quòd sit (quemadmodum Rhodij narrant) hæc planta ex olcarum genere Rhodio tractu abunde proueniens, quæ oliuas etiam proferat, sed nec multis spinis horrens, nec detracto cortice rubescens. Quamobrem (ut mea fert opinio) Aspalathus non erit Rhodium oleastrum, neq; santalum rubrum. Itaq; cum nobis Aspalathus desit, qui tamen facile ex Rhodiorum insula afferri posset, suppleat eius locum

Aspalathi cõ-
sideratio.

Ruellius erro-
re notatur.

50 uiticis semen: sic enim in Galeni succidaneis scriptum reperio. Meminit Aspalathi Galenus lib. VI. simp. med. sic inquit. Aspalathus gustu quidem acris simul & adstringens est: facultate uerò ex dissimilibus constat, nempe partibus suis acris exalfaciens, partibus uerò alijs, austeris scilicet, refrigerans. Itaq; utriusq; ratione desiccatur, & proinde ad putredines, & fluxiones est utilis. hæc Galenus. Ceterum quòd etiam hi nostri commentarij Santala redoleant, posteaquam antiquiores Græci eorum non meminerunt, de his hic differere non alienum duximus. SANTALVM itaq; in utraq; India syluis densissimis, ingentissimisq; nascitur. Cuius tria numerantur genera: quorum præfertur pallidum, secundum locum habet album, postremum rubrum, quòd nullo commendetur odore. priora duo suauiter spirant. Quapropter Mauritanorum sententiam minime probandam putauerim, qui Santalum tertio ordine frige facere, siccare uerò secundo memorie prodiderunt. Rubrum (ut ipsi asserunt) priuatim defluxiones prohibet: incandescentibus inflammationibus, podagrisq; ex succo solani, aut sedi, uel portulacæ utiliter illinitur. Candidum, ac pallidum, ex rosarum aqua fronti imposta, capitis dolores mulcent. Aduersantur omnia calidis febribus: epota æstuanti uentriculo mirificè auxiliantur. Fiunt ex ijs, & aqua rosarum epithemata, quæ uentriculo illita eius feruorem

Aspalathi ui-
res ex Gal.

Santalorũ cõ-
sideratio, &
uires.

Nomina.

rem in ardentissimis febribus extinguunt. Ad hæc (ut auctor est Auicenna libro de uiribus cordis) Santalum non modo cordi efficacissime letitiam affert, sed & robur non paruum addit. Quare his immiscetur medicamentis, quæ cordi, & cordis palpitationi maximam opem præstant. Quod $\alpha\sigma\omega\lambda\alpha\delta\omicron\varsigma$ Græcis, Latinis item Aspalathus uocatur: Arabibus Darfisaban: Italis, Aspalatho.

Bp̄v̄ō7.

M V S C V S.

CAP. XX.

Muscivore arborū
historia.Muscivore arborū
uires ex
Galeno, & A-
rabibus.

BRYON, id est, Muscus, à quibusdam splachnon appellatur. In cedro arbore, populo alba, & quercu inuenitur. Optimum est cedrinum, proximum populneum: in quo genere candidum, & odoratius præstat: nigricans improbat. Adstringendi vim habet. Decoctum infidentium vuluis utile. Unguento balanino, oleisque infpissandi gratia inferitur: thymiamatum, acoporumque compositionibus conueniens.

GALENVS lib. VI. de simplicium med. facultate, & post ipsum Paulus, non modo Muscum, qui cedris innascitur, intactum non reliquere; sed præterquam quod populnei, & querni meminerunt, de eo etiamnum, qui in picea arbore abieti cognata oritur, tradiderunt. A qua ipse quidem in uallis Ananiæ montibus supra Tridentum muscum admodum uillosum proprijs manibus quampluries decerpit, multo sanè odoratiorem, pulchrioremque, quam qui in populo, & quercu prouenit. Nec minus piceo suauiter olet abiegnus, quo in eorundem montium syluis, abietes innumeras adeo uillosas, incanasque mihi uidere sæpius contigit, ut prima statim facie crediderim ullos frondium loco ijs in arboribus genitos esse. Sortitur arboreus Muscus uaria, ac diuersa nomina: quippe & muscus, & bryon, & sphagnos, & splachnon, & hypnon appellatur. Meminit huius Plinius lib. XII. cap. XXIII. sic inquit. Sphagnos in Cyrenaica prouincia maxime probatur: alij bryon uocant. Secundum locum obtinet Cyprius, tertium Phœnicus. Fertur & in Aegypto nasci: quin & in Gallia non dubitauerim. Sunt enim hoc nomine cani arborum uilli, quales in quercu maxime uidemus, sed odore præstantes. Laus prima candidissimis, atque altissimis: secunda rutilis: nulla nigris. Et in insulis, petrisque na-

ti improbantur, omnesque, quibus palmarum, atque non suus odor inest. hæcenus Plinius. Ceterum in eo genere, quod in Italia prouenit, is & nobilior, & odorator apparet, qui in larice nascitur: quapropter & uiribus fortasse præstantior erit. Nimirum recorder me non parum eo quandoque fuisse oblectatum, dum nocturno tempore quibusdam in montibus super sceno recumberem, ex conquistis plantis defatigatus, ubi larices innumerae erant omni ex parte uilloso musco incane. Quandoquidem pastores, ut nos ueluti re noua, & uoluptuosa reficerent, quodam paruoligno lumine hos uillos inendebant, qui tanto flagrabant impetu, & crepitu, ut nobis quidem uiderentur tormentorum puluerem facile superare. Quippe flammæ unâ cum ingenti fauillarum copia, in obscuræ noctis silentio ad astra tolli uidebantur, relicto sui odoris oblectamento. Vnde illud existimauerim, quod Galenus, cum bryon in quercubus, & piceis inueniri tradiderit, non solum de pice intellexerit, sed etiam de congeneribus plantis, nempe abiete, larice, & pinu. Is autem lib. VI. simpl. med. citato, ita de eo scriptum reliquit. Bryon, quidam uero splachnon. Inuenitur autem in quercubus, & piceis, & populis albis. Vim habet adstringentem, inualidam. Nec enim multum est frigidum, sed propinquum ferme medijs; quia uidelicet & digerendi, & emolliendi facultatis est particeps, maxime quod in cedrinis lignis reperitur. Muscum officinæ Arabes secute Vnicam uocant. Inter quos Serapio epotum uinum retulit, in quo diebus aliquot usnea maduerit, altum somnum inducere, uentriculum roborare, uomitiones compescere, & aluum sistere. Ad hæc Muscus (ut Auicenna inquit) utiliter inter cordis medicamenta inferitur, quod odoris fragrantia animi defectus iuuat. Sed quoniam arboreus muscus odoratissimum Moschon mihi in memoriam redegit, qui ab oriente, & occidente, quibusdam pilosis utriculis conclusus defertur, etsi Dioscoridis Galeni que eum hunc silentio præterierit; nos tamen haud quaquam dissimulanda putauimus, quæ ad hanc rem pertinere arbitramur. Siquidem hi nostri commentarij merito de me conqueri potuissent, si eos tanta odoris suauitate destitutos reliquisset; præsertim cum omnibus palam sit ubique terrarum Moschum inter pretiosa odoramenta primam sibi comparasse sedem. Quippe non modo collo, auribusque suspensus, uestimentis interpositus, chirothecis illitus, crumenis conclusus, ore retentus, & barba & supercilijs inunctus defertur Moschus, quo alarum, nariumque tædia, sudoris graueolentia, & insuauis corporis halitus occulantur, lasciuie oblectamenta augeantur, mollitorque politia fiat; sed etiam ut odoris suauitate Deiparam uirginem concilient, ne dicam, ut hac fucata hypocrisis lasciuam dissimulent (eò enim uanitatis peruentum est) Moschum ipsum in orbiculos componunt, quibus funiculo traiectis angelicas salutationes in ælum eructant. Omnia denique, quibus miscetur Moschus, sua odoris incunditate commendat. Quod si hæc lucubrations eo forte

forte caruissent, uerendum quidem erat, ne cum illis gratiam iniissent, qui mira undique odoramentorum fragrantia redolent. Quomobrem ut et ij sibi unguenta omnium praestantissima, odoratissimaq; comparare ualeant, Moschi primum, deinde uero liquoris Zibetti uocati, et Ambari denique historiam, et facultates describam. Moschi odorati historia.

10 **MO**schus itaq; (ut Ruellius ex Aëtio transcribit, si tamen ea Aëtij legitima sunt, cum potius Symeonis Sethi esse uideantur) plura habet genera. Praefertur qui in municipio quodam nascitur, quod magis, quam Chorasa ciuitas ad orientem uergit: hoc barbaro nomine Pat dicitur, colore subflauo. Secundam sibi sedem arrogat, qui ab India defertur, priori bonitate cedens, colore subnigro. Eo infirmior censetur, qui à Sinarum agro mittitur. At Moschus omnis in umbilico cuiusdam animalis gignitur, quod caprea simile est, unico armatum cornu, praegrandi corpore. Huic cum in uenem agitur, furoris uehementia umbilicus intumescit, fitq; uomica praegrans congesto inibi crassiore sanguine: quo tempore et pabulo, et potu seruum animal abstinet, humiq; crebro uoluitur: qua uersatione umbilicum lutofo, feculentoq; sanguine turgentem exprimit. Ceterum emissa sanies post aliquod tempus sibi magnam odoris suauitatem adsciscit. De Moscho inter Arabas scripsit diligenter accurateq; Serapio, his uerbis. Animalia capreis non absimilia, quae moschum gignunt, in Tumbascorum, et Sinarum agro potissimum habentur, loca inuicem contermina. Tumbascinus Sinico longe praestantior est, quod caprea moschum gignentes et nardum, et alias odoratissimas plantas depascantur. Quod Sinis non euenit. nam etsi haec quoq; odoratis uescantur herbis; ea tamen odoris, et facultatis praestantia, nardum, et cetera Tumbasci plantas non aequant. Quinetiam in causa est demetendi ratio. quippe Tumbascini è uomica folliculo saniem nunquam eruunt, quò adulteria permisceant, et non nisi sereno caelo syncerum legunt. Sinici uero uomicae utriculo expriment, et exclusa sanie imposturas quosdam admiscunt, nubilo parumq; aridente caelo, et alabastris recondunt. Is ceteris praestat, qui maiore odoris fragrantia redolet, et qui è uomica maxime matura eruitur. Sunt et inter haec animalia, quae ab alijs moschum ferentibus nullo discrimine differunt, praeterquam caninis uocatis dentibus. quippe haec uerrium modo exertos palmi longitudine dentes habent, et pariter moschum praestantissimum gignunt. Moschus praecox tetro, et insuauis odore displicet. uerum uenatores immaturi folliculos excutientes, tantisper eum libero aëre suspendunt, dum abactò prorsus foetore maturuerit. Is enim aëris coctione perfecta, miram sibi conciliat odoris suauitatem. Veruntamen praecipuus habetur, qui suapte natura in animalis utriculo sibi maturitatem comparauerit. Hunc incolae per saxa metunt, et arborum truncos. namq; animal cum uomicam maturam esse praesentit, saxis et truncis sese magno oblectamento affricat, donec factò uomicae emissario tota sanies effundatur. Hic ceteros sanè antecellit, tanquam solis coctione, et caeli benignitate maturitatem ultimam consecutus. Hunc itaq; moschum inde uenatores colligentes eorum animalium utriculis asseruant, quae aliàs uenatione captauerant. Isq; ille moschus est, quo reges et donantur, et utuntur. Moschus excalfacit ordine secundo, siccat uero tertio. Cor frigidum, ac tremulum roborat, et omnibus ipsius affectibus opem praestat potus, atq; illitus. Detergit tenues oculos um albugines, et humidus defluxiones exiccat: cerebrum roborat, et diuturnum capitis dolorem mulcet, si tamen pituita redundantia pronemiat. Coles ex eo cicino oleo macerato perunctus, promptius in uenem excitatur. Probat nonnulli an Moschus legitimus sit, hoc modo. Ponderis libra examinatum in labellum humore perfusion immittunt, tum paulò post iterum aqua lance ponderant. Quod si superferatur, syncerum et legitimum existimant: sin cedat, spurium, et adulteratum putant. Huic simile aliud quodpiam habemus, sed praeterquam quòd mirum in modum oleat, primo statim occurso odoris uehementia nares admodum ferit.

Moschi odorati historia.

Moschi odorati uires.

Zibetti historia, & facult.

ANIMAL ZIBETTI.

40 **HOC** uulgari sermone uocamus ZIBETTO, unguentarijs maxime expetitum ad ea odoramenta componenda, quae proprie misturas appellant. Gignitur id in exteriori testiculorum utriculo cuiusdam animalis, feli, qui ueteribus edificiorum ruinis oberrat, non absimilis. Catos haec animalia uocant, quos sepius Venetijs uidi ex Syria delatos. Est autem Zibettum tanquam sudor inter huiusce animalis testiculos concrescens, calide, humideq; facultatis. Id caeuernulae umbilici impositum uirtue strangulationibus mirifice prodest: proinde nec mirum est, si eo uiri peni circumlito magnam mulieribus iniectione afferant solatium. Porro ex quo AMBARVM aliud odoramenti genus gignitur, quod nos uulgò uocamus Ambracane, uarij uariè opinantur. Alij nanq; tradunt ipsum in maris alueo non secus, atq; in terra fungos orti, ac deinde senientibus procellis, è profundo elici, et in litus expui. Nonnulli uero referunt piscem Azelum nomine Ambarum hoc audissimè prosequi, cuius esu necem sibi statim consciscere. Quod cum sciant piscatores huius rei periti piscem hunc mortuum, undisq; fluctuantem coniectis uncis et funibus extrahunt: et Ambarum scisso animalis uentre eruunt. Quod uero (ut perhibent) proxime dorso spinam inuenitur, id maxime praefertur

Ambari historia uaria.

Ambari genera, & uires. Tur alio. Quidam præterea in fontibus quibusdam Ambarum natam scribunt, qui bituminis modo illud eructant. Huius sententia est recentioribus Græcis inuenio Symeonem Sethi, qui Ambarum describit his uerbis. Ambar, quod & Ambar appellatur, in diuersis locis scaturit. Sunt enim eius fontes ut bituminis, & sulphuris, & rerum simulum. Tria Ambari faciunt genera. Præfertur colore fuluum est Selachito Indiae peitium. Aliud subalbidum, quod est Sincrio felicis Arabiæ oppido aduehitur. Tertium atrum, & cæteris uiribus imbecillius. Excalfacit Ambarum, & siccat: ce rebrum, & cor olfactu roborat. Semibus, & natura frigidis opem mirifice præstat. Quare ipsam potius, quam iuue nibus chirothecæ Ambaro imbutæ concedi deberent. Vino infusum temulentos efficit. Cæterum ex antedictis quæ sit Ambari historia ut uerior accipienda, non equidem ausim decernere, quod nihil adhuc certi atque explorati habeam.

Fuchsij opinio. Neque etiam libet subscribere sententiæ Fuchsij, quanuis uiri eruditissimi: qui in libro de componendis medicamentis, quem ultimo loco auctum edidit, Ambarum nostri usus factitium esse censet, atque legitimum Ambarum, de quo scripserunt Mauritanii, quodque ipse succini generi adscribit, desiderari. Siquidem non uideo, quibus rationibus, uel aucto rum testimonijs hanc suam comprobet sententiam. Muscus arboreus ῥέρον, ἢ ὁ ἰσχυρὸς Græcis appellatur: Muscus, Latinis: Axnech, aut Vsnec, Arabibus: Mosco, Italis: Moosch, Germanis. At Moschus odoratus μόσχος Græcis recentioribus nominatur: Moschus, Latinis: Misch, seu Mesch, Arabibus: Muschio, Italis.

Α'γαλλοχον.

AGALLOCHVM.

CAP. XXI.

AGALLOCHVM lignum est, quod ex India, atque Arabia deportatur, thuiæ ligno simile, maculatum, odoratum, gustu adstringens cum quadam amaritudine: cute uerius quam cortice uestitur, aliquantulum uersicolore. Manditur, aut decocto os colluitur, commendandi halitus gratia: sudores arcet toto corpori insparsum: pro thure ad sustimenta substituitur. Radix epota drachmæ unius pondere, humida stomachi uitia, & imbecillitatem, feruoremque mulcet: si lateris, iocinerisue dolor excruciat, si dyfenterix, aut tormina infestant, ex aqua bibere prodest.

Agallochi cõsideratio. **AGALLOCHVM** à Græcis, & Latinis recentioribus, sicuti ab Aphris Lignum aloës appellatur. Optimum à Lusitanis est Calecut Indiae emporio ad nos conuehitur. Etsi etiam Venetias hac etate ex Alexandria Aegypti præstantissimum afferatur: siquidem igni accensum suauissimum, ac pericundum spirat odorem. Nec ob id putandum hoc illegitimum esse, quod ἑστυγμένον, id est punctis maculatum non sit: quoniam Oribasius non legit ἑστυγμένον, sed ἑστυμένον ἐν ἐνὸδες, id est. Est igitur odoratum &c. Quemadmodum nec id etiam legit Serapio, qui nec puncturum, nec macularum meminit: sicuti nec Paulus. Cæterum non diu est, quod legitimum importari cœpit: nam licet antea, quibusdam non deesset Agallochum uerum; nihilominus, quod rarissimum esset, officinae ferè omnes eius loco, ut superius diximus, oleastrum Rhodium suppeditabant: quem falsò existimauit Ruellius aspalathum esse. Nascitur Agallochum (ut Lusitani per meridiem in orientem nauigantes testantur) in insula Taprobana, alijsque confinibus locis, cuius integros truncos in Lusitaniam, & Hispaniam isdem secum attulere, qui non modò incensi, sed manuum tantam attritu suauiter (ut aiunt) redolent. Porro ubique pretiosum Agallochum est: nam & in locis, ubi nascitur, plurimi penditur. Verum Agallochum, quod tantopere præstet, hæcenus mihi uidere non licuit. Sunt, qui somniantes dixerint, Agallochi arborem uidisse neminem, cum terrestri tantum paradiso proueniat: illudque ferri fabulantur fluminibus, quæ (ut sacra testantur monumenta) ex eo manant. Atqui pro comperito habetur (ut paucis innuit Serapio) Gangem Indiae amplissimum fluuium quàm plurima secum Agallochi fragmina uehere, quæ tamen in ipsum ducuntur aliorum fluminum cursu, qui in eum conflunt. Quippe eum fluuij translucant loca, ubi Agallochum prouenit, aquarum inundationibus turgentes, huius truncos, fragmina, ac ramenta rapiunt unà cum alijs uarij generis lignis, & in Gangem transferunt: quemadmodum in nostris etiam fluminibus sæpe ac sæpius uisitur. Cuius rei indicium affert illud, quod Venetijs uenditur, utpote quod longo aquarum discursu omni ex parte laceratum, exesum, comminutumque spectetur. Quamobrem mirum non est, si dum manibus tractatur, id odoris non præstet, quo illud fragrare prædicant ex natali solo in Lusitaniã aduectum. Eius plura numerantur genera, si Serapioni fides est adhibenda, qui ex Abohanisa Arabo ita transcribit. Dicunt Agallochum in Arabia nunquam oriri; tametsi quædam ibi crescat planta neuig uocata, quæ quadantenus Agallochum refert. Verum præstantissimum India mittit: & quanuis hoc genere differat (plura enim Indis Agallochi sunt genera) id tamen quod uiribus cætera præcellit per excellentiam Indum peculiariter uocant, quemadmodum nigra myrobalana, quod cæteris præstent, Inda pariter appellant. Indum in quadam Indiae insula inuenitur, quæ Finua nominatur. Selectissimum est nigrum, quod uarium ostendat colorem, succi plenum, ponderosum, duritie compactum, crassum, non albicans, & quod accensum ægerrimè flagret. Secundæ bonitatis est Mondunum à Mondel Indiae urbe denominatum. Tertium est Scificum, quod non obscure bonitatis præsumitur, quod sua præstanti ui, ac graue dine in aqua coniectum, non innatet, sed statim subsidat. porro ex hoc genere id magis præstat, quod crassum est, & plurimo humore prægnans. Postremam sedem habet Alcumericū Scifico bonitate cedens: tametsi Alcumeri non longius à Scifi distet, quàm itinere triduo. Præstat in Alcumerici genere nigrum nulla albedine uarium, graue, ignium flammis diu resistens, ueruntamen uiribus Scifico infirmius est. Item ex auctoritate Chealfetebeni idem ita scribit. Ferunt præterea, quod incolæ Agallochum statim ab arbore dissectum integro anno sepeliunt, ut ita terra obrutum marcescat cortex, lignumque tantum purum remaneat, adeo ut è ligno nihil erodatur. Ferunt insuper illis in regionibus colabentes ex Agallochi arboribus ramos, raptos à fluminum inundationibus per circumstantes regiones deferri. hæc Serapio. Cui subscribit è recentioribus Græcis Symeon Sethi, causam etiam reddens, cur annua sepultura dissectum Agallochum recondatur, cum inquit. Non aliàs odoratus futurum existimant, nisi prius marcorem aliquem & teredinem

Agallochi historia ex Serapio & Sym.

Agallochi historia ex Serapio & Sym.